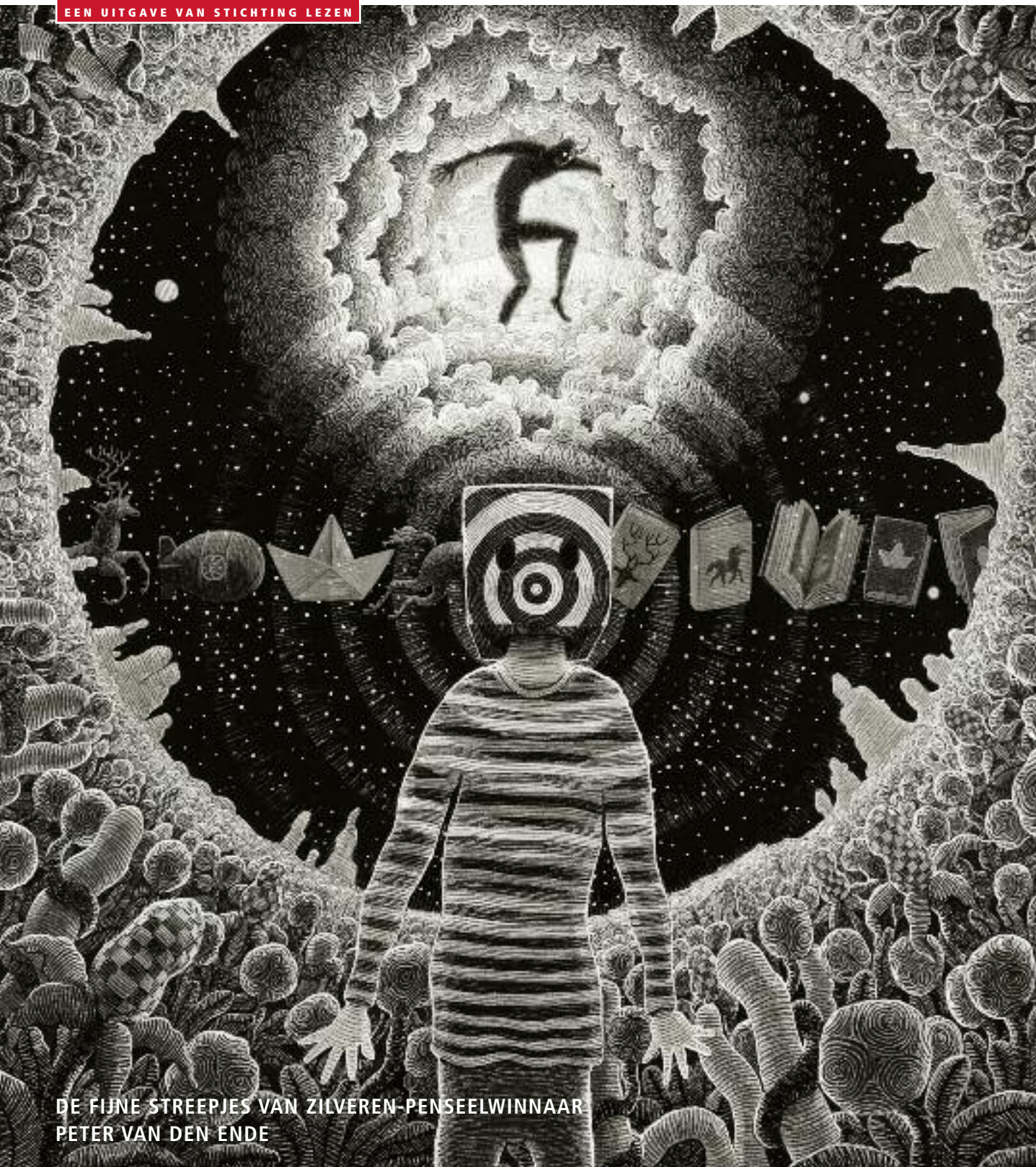

Lezen

JAARGANG 15 NUMMER 4 2020
EEN UITGAVE VAN STICHTING LEZEN

DE FIJNE STREEPJES VAN ZILVEREN-PENSEELWINNAAR
PETER VAN DEN ENDE

INTERNATIONALE LEESBEVORDERING ••• HUISDIERENBOEKEN ••• INTERVIEW
WOUTER KLOOTWIJK ••• PRENTENBOEK VAN HET JAAR ••• DE JONGE BECKMAN
••• ODE AAN GUUS KUIJER ••• JEUGDSTADSDICHTERS ••• ENGAGEMENT IN
GRAPHIC NOVELS ••• SMIBOLOGIE ••• REBECCA GOMPERTS OVER LEZEN •••
HET ATELIER VAN PETER VAN DEN ENDE ••• NATIONALE MEDIATHEEK TROFEE

FOTO RECHTS JØRGEN KOOPMANSHIP

10 december Stichting Lezen online wetenschappelijk congres 'De nieuwe lezer: lezen in het digitale tijdperk', lezen.nl ●●● **1 januari-3 februari** Boek een dichter, schrijverscentrale.nl ●●● **13-17 januari** Winternachten, writersunlimited.nl ●●● **20 januari** Het Nationale Voorleesontbijt, nationalevoorleesdagen.nl ●●● **20-30 januari** De Nationale Voorleesdagen, nationalevoorleesdagen.nl ●●● **28 januari** Het Schoolvak Nederlands, schoolvaknederlands.nl ●●● **28 januari** Gedichtendag, poëzieweek.com ●●● **28 januari t/m 3 februari** Poëzieweek, thema: 'Samen', poëzieweek.com ●●● **1 t/m 28 februari** Maand van de Spiritualiteit, maandvandespiritualiteit.nl ●●● **11 februari** Uitreiking De Inktap, inktaap.nl ●●● **6-14 maart** Boekenweek, thema: 'Tweestrijd', cpnb.nl ●●● **15 t/m 26 maart** Dag van de Literatuur, dagvandeliteratuur.nl ●●● **7 april** Stichting Lezen, jaarlijkse congres Lezen Centraal, lezen.nl ●●● **8 april** Uitreiking Woutertje Pieterse Prijs

NIEUWE PUBLICATIES

Jeugdliteratuur door de lens van etnisch-culturele diversiteit

Kinderen verlangen naar verhalen. Verhalen bieden een inkijkje in zowel vertrouwde als nieuwe werelden. Maar wat nou als de verhalen die kinderen lezen slechts een deel van de werkelijkheid, en de mensen daarin belichten? Wat als de beeldvorming beperkt of eenzijdig is? In *Jeugdliteratuur door de lens van etnisch-culturele diversiteit* zoomen Sara Van den Bossche en Anne Klomberg (Tilburg University) in op etnisch-culturele diversiteit in Nederlandstalige jeugdliteratuur. Daarbij richten zij zich ook op het publiek van die boeken. Hoe kunnen lezers de (impliciete) culturele denkbeelden in jeugdboeken leren herkennen en kritisch leren bevragen? [VandenBosche, S., & Klomberg, A. \(2020\), *Jeugdliteratuur door de lens van etnisch-culturele diversiteit*](#)

Voorleesprojecten voor vluchtelingenkinderen

Hoe kan de kracht van verhalen worden ingezet om de psychosociale gezondheid te versterken? In de Nederlandse asielzoekerscentra wonen op dit moment vijfduizend kinderen onder de twaalf jaar. Deze kinderen hebben vaak veel meegemaakt en lopen daardoor een verhoogd risico op het ontwikkelen van psychosociale problemen. In *Voorleesprojecten voor vluchtelingenkinderen* onderzoekt Marloes Robijn aan de hand van literatuur en voorbeelden uit de praktijk hoe voorlezen en andere boekactiviteiten de psychosociale gezondheid van vluchtelingenkinderen kunnen versterken. Bijvoorbeeld door grip te krijgen op de eigen emoties en deze te leren verwoorden.

[Marloes Robijn, Stichting Lezen \(2020\), *Voorleesprojecten voor vluchtelingenkinderen. Hoe kan de kracht van verhalen worden ingezet om de psychosociale gezondheid te versterken?*](#)

Leesmonitor Magazine

'De nieuwe lezer: lezen in een uitdijend medialandschap' is het onderwerp van de achtste editie van *Leesmonitor Het Magazine*. En of je nu bij Marshall McLuhan of dichter Dean Bowen te rade gaat; nieuwe technologie zoals digitalisering verandert onze kijk op de wereld. Maar hoe dan? Ook benieuwd? Dit *Leesmonitor Magazine* laat zien welke antwoorden de wetenschap biedt.

[Leesmonitor Het Magazine. De nieuwe lezer: lezen in een uitdijend medialandschap is te bestellen bij Stichting Lezen en te downloaden op \[lezen.nl\]\(http://lezen.nl\)](#)

Redactioneel

Veel mensen werken thuis om de verspreiding van het coronavirus te beperken. De redactie van ons tijdschrift *Lezen* werkt al vanaf het begin op afstand. Dat lukt gelukkig goed en naar volle tevredenheid van onszelf én van u,

getuige het lezersonderzoek dat wij begin dit jaar lieten uitvoeren. Bijna negentig procent van de lezers is tevreden tot zeer tevreden over de inhoud, de actualiteit, de relevantie van de artikelen en de vormgeving. Tot en met deze laatste editie van 2020 heeft onze vormgeefster Ramona Dales het tijdschrift een gezicht gegeven. Vanaf volgend jaar richt zij zich meer op haar beeldend kunstenaarschap. Judith Schoffelen en Erik oude Hanhof zullen vanaf het volgende nummer – dat tevens het zestigste nummer is – het stokje van haar overnemen. We danken Ramona zeer voor haar creatieve inbreng en de vruchtbare samenwerking.

En er is meer vernieuwing. Na ruim zes jaar voorzitter te zijn geweest van de raad van toezicht van Stichting Lezen, heeft Frank Elderson de fakkel doorgegeven. Wij zijn verheugd dat Merel van Vroonhoven, tot vorig jaar voorzitter van het bestuur van de AFM, onafhankelijk aanjager 'Aanpak Lerarentekort' en thans zij-instromer op de pabo, bereid is de komende jaren onze voorzitter te zijn. Wij zijn Frank veel dank verschuldigd voor de verstandige en aimabele wijze waarop hij zijn voorzitterschap heeft ingevuld. Hij gaf vertrouwen en heeft zijn expertise ingebracht voor verdere professionalisering van de organisatie. Hij zal zich internationaal meer gaan richten op duurzaamheid in de financiële wereld. Ook mensen leren lezen en laten genieten van verhalen en literatuur is duurzaam investeren. Daarom werken we onder het motto 'lees je nu, lees je later' vol energie verder om kinderen de mogelijkheid te geven zich te blijven ontwikkelen als lezer voor het leven.

Gerlien van Dalen,
Directeur-bestuurder Stichting Lezen

INHOUD

- **4** Lezen over grenzen heen
Internationale leesbevordering
- **7** Vanuit dierenblik
Lezen en verder lezen
- **8** Geef kinderen bewegingsvrijheid
Interview Wouter Klootwijk
- **10** Blikveld 0–6
- **12** Door herhaling ontdekken
Loes Riphagen tekent Prentenboek van het Jaar
- **14** Blikveld 6–12
- **16** 'Een boek maakt geschiedenis leuker'
Kindervakjuryprijs Jonge Beckman
- **18** Prikkels
Grootmeester van de waarachtigheid
- **20** 'Het stadsdichterschap is een ontdekkingsreis'
Jeugdstadsdichters
- **22** Blikveld 12–15
- **24** Betrokkenheid in beeld
Graphic novels
- **26** Blikveld 15–18
- **28** 'Ik wil jongeren laten zien dat het anders kan'
Passie voor taal
- **30** Lezen voor een betere wereld
Rebecca Gomperts over lezen
- **32** 'Verbeelding is als een wild dier'
Een kijkje in het atelier van Peter van den Ende
- **34** 'Leerlingen zijn gevoelig voor kwaliteit'
Nationale Mediatheek Trofee
- **36** Uit een schrijversleven: Tamara Bos

Legenda

	0–6 jaar		12–15 jaar
	6–12 jaar		15–18 jaar
	algemeen		

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactielezen@lezen.nl

Hoofdredactie: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Annemarie Terhell / Eva Gerrits

Redactie: Daan Beeke, Eva Gerrits, Mirjam Noorduijn, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Tamara Bos, Peter van den Ende, Anne Stalinski, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen | Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Peter van den Ende

Abonnementenbeheer: adreswijziging, abonneren of opzeggen tijdschrift Lezen? Vul het formulier in op lezen.nl

Voor overige vragen: Abonneservice Tijdschrift Lezen | 0172 476085 (tijdens kantooruren) | info@spabonneservice.nl

© december 2020 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

 facebook.com/stichtinglezen
 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)
 instagram.com/stichtinglezen

Lezen over grenzen heen

BRUGGEN SLAAN TUSSEN KINDEREN – Het besef dat goed leren lezen en boeken en verhalen de basis vormen voor een betere toekomst en meer wederzijds begrip, groeit wereldwijd. Binnen Europa, maar ook daarbuiten slaan leesbevorderende organisaties, schrijvers, illustratoren, literatuurwetenschappers, uitgevers, bibliothecarissen en leraren daarom steeds vaker de handen ineen.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Liz Page, sinds 1997 verbonden aan de International Board on Books for Young People (IBBY) en tegenwoordig *executive director* van IBBY, weet als geen ander te verwoorden waarom leesbevordering niet alleen op nationaal, maar ook op internationaal niveau essentieel is. 'In deze tijden van onrust,' licht ze toe, 'is het belangrijker dan ooit dat kinderen elkaar leren kennen. Dat kan als we ze goede en mooie verhalen bieden, in woord en beeld. Jella Lepman, de Duits-Joodse journaliste die in 1953 IBBY oprichtte, zei het al toen ze na de oorlog zag hoe moeilijk Duitse kinderen het hadden: "Ze hebben niet alleen voedsel, medicijnen en een dak boven hun hoofd nodig, maar ook boeken van over de hele wereld. Kinderen moeten weten wat alle goede lezers weten: dat ze niet alleen zijn, dat er anderen zijn op de wereld, andere kinderen met hun eigen ervaringen, gevoelens en behoeften." Vaak wordt verwezen naar het beeld van *windows and mirrors* –

de ander en jezelf zien; IBBY is opgericht om middels boeken begrip tussen kinderen waar ook ter wereld te bevorderen.'

Internationale leesbevorderingsprijs

Een vergelijkbare maatschappelijke betrokkenheid ligt ten grondslag aan de iRead Foundation uit China, die in 2010 in Shenzhen is opgericht om de leeskloof tussen Chinese plattelandskinderen en stadskinderen te dichten en sociale rechtvaardigheid te bevorderen. Het is dan ook niet heel verrassend dat IBBY en de iRead Foundation, sinds ze elkaar in 2018 op de Kinderboekenbeurs in Bologna hebben ontmoet, een gezamenlijk project zijn gestart in de vorm van het organiseren van de tweejaarlijkse IbbY-iRead Outstanding Reading Promotor Award om gemotiveerde leesbevorderaars aan te moedigen hun toewijding wereldwijd te verspreiden. Verrassend en vermeldenswaardig is het feit dat de eerste editie van deze grote, tweedelige internationale leesbevorderingsprijs is gewonnen door illustrator Marit Törnqvist (1964), naast de Chinese wetenschapper, onderwijsvernieuwer en nationale leesambassadeur Zhu Yongxin (1958). De jury van de nieuwe prijs roemt Törnqvists leesprogramma's waarmee ze kinderen uit verschillende landen en culturen begrip voor elkaar bijbrengt, alsook haar reislust waardoor kinderen voor wie lezen niet vanzelfsprekend is, toch boeken en verhalen tot hun beschikking krijgen.

Boeken kunnen levens redden

De in Zweden geboren prentenboekenmaker voelt zich vanzelfsprekend vereerd en is enorm blij met het grote geldbedrag – ruim vijftienduizend euro voor haarzelf en nog eens zo'n twintigduizend voor een leesbevorderingsproject naar keuze –, maar, voegt ze daaraan toe, 'toen ik hoorde dat ik de prijs had gewonnen, dacht ik wel, hoe ga ik dit aan mensen vertellen? De meesten kennen IBBY niet eens. Volgens mij komt dat omdat de focus in de media vooral op de toenemende ontleding van de jeugd ligt, waardoor het boek een steeds stoffiger imago krijgt. Ik vind dit erg jammer; er zijn zoveel inspirerende leesbevorderende initiatieven met positieve resultaten.

Ik zou willen pleiten voor meer aandacht voor de functie die een boek kan hebben voor kinderen in moeilijke omstandigheden. Ik herinner mij dat toen ik in 2017 samen met Querido, Vluchtelingenwerk en het Letterenfonds *Een boek voor jou* initieerde – een gratis bloemlezing in het Arabisch voor alle Arabisch sprekende kinderen in Nederland –, het heel moeilijk was om daar publiciteit voor te krijgen. Dat was gewoon absurd. Niet omdat het om mij gaat, maar omdat het fenomeen dat je vluchtelingenkinderen laat zien welke verhalen hier worden verteld, en je ze de mogelijkheid geeft te ontspannen, ertoe doen. Ik heb kinderen ontmoet in echt nare situaties. In Iran, waar ik regelmatig kom vanuit mijn betrokkenheid bij het leesbevorderingsproject *Read with Me* – overigens ook de organisatie waar ik mijn prijzengeld aan schenk – ontmoette ik eens een jongetje uit een aardbevingsgebied dat alles kwijt was. Hij had zijn toevlucht gezocht tot een containerbibliotheekje. Daar zat hij hele dagen te lezen. Hij zei tegen mij: "Als ik geen boeken had gehad, dan kon ik niet meer doorleven; door de boeken kan ik overal zijn."

Bruggen slaan

Törnqvist, bekend van onder meer haar illustraties bij de dichtbundel *Jij bent de liefste* (2000) van Hans en Monique Hagen en *Klein verhaal over liefde* (1996), ziet zichzelf eigenlijk helemaal niet als leesbevorderaar: 'Ik ben in eerste instantie een schrijver en illustrator. Mijn werkveld is, sinds ik in 2004 een internationaal kinderboekenfestival in Teheran bezocht, toevallig uitgegroeid over de hele wereld. Maar eigenlijk doe ik wat veel schrijvers tijdens hun schoolbezoeken doen: ik denk na over wat boeken kunnen betekenen. De kern van een verhaal, daar begint het allemaal mee. In een klas in Zweden heb ik bijvoorbeeld een keer een project gedaan waarbij ik kinderen – en daar zaten ook Afghaanse vluchtelingenkinderen bij – hun herinneringen liet opschrijven, geïnspireerd op hoe Astrid Lindgren haar kindertijd in haar boeken gebruikte. Zo kunnen ze hun eigen verhalen naar buiten brengen en leren ze elkaars werelden kennen. Bovendien leren ze de boeken, in dit geval die van Astrid Lindgren, ook een stap dieper lezen. Dat heen-en-weerproces – boek lezen, zelf schrijven en tekenen, boek lezen – is altijd mijn uitgangs-

punt. Op deze manier kan je verhalen overdragen en daar gaat het mij om: verhalen verrijken je, ze brengen kennis bij en ontwikkelen je empathisch vermogen. We leven in een enorm gepolariseerde wereld: met boeken kan je bruggen slaan tussen kinderen uit heel verschillende groepen, en dat is wat ik wil.'

Stichting Lezen gaat internationaal

Törnqvists idealistische ondernemingslust is illustratief voor hoe mensen door individuele acties de wereld een klein beetje beter maken met behulp van boeken. Maar professionele boekenpromotieclubs en leesbevorderende organisaties zitten ook niet stil en kijken steeds vaker over de grenzen. Zo is Stichting Lezen lid van EURead, een netwerk waarbij momenteel achtentwintig uiteenlopende organisaties vanuit de hele Europese boekenwereld zijn aangesloten. Het doel: samenwerking op strategisch niveau om de leescultuur in Europa te versterken. 'Het netwerk is in 2000 opgericht door Stichting Lezen, het Duitse Stiftung Lesen, Stichting Lezen Vlaanderen [tegenwoordig Iedereen Leest, red.] en BookTrust in Engeland,' vertelt Daan Beeke, die vanuit Stichting Lezen campagne-manager bij EURead is. 'Maar sinds EURead enkele jaren als officiële stichting staat geregistreerd, met Stiftung Lesen als voorzitter, is de slagkracht vergroot. Ieder jaar komen we een keer bij elkaar in Brussel. Dan wisselen we informatie uit en delen *good practices*. Een voorbeeld van een succesvol project dat binnen Europa door steeds meer landen wordt opgepikt, is het oorspronkelijk in Engeland geïnitieerde Bookstart. Het idee van het gratis weggeven van boeken aan jonge kinderen met behulp van lokale overheden, het bibliotheekwezen en de kinderopvang, is eerst naar Nederland gehaald onder de noemer Bookstart, vervolgens in Duitsland doorgevoerd als Lesestart, en is daarna zo'n eigen leven gaan leiden dat EURead besloot een *global network* op te starten voor *early years bookgifting*-projecten. De landen die daaraan mee willen doen, worden door EURead met raad en daad bijgestaan om het programma te implementeren.'

Eerste pan-Europese leesbevorderingscampagne

Bijzonder is ook de campagne Europe Reads, die Beeke vanuit EURead samen met Iedereen Leest uit Vlaanderen en de Scottish Book Trust in 2018 heeft opgezet: 'Het is de eerste pan-Europese bewustwordingscampagne, met als doel Europese landen en overheden bewust te maken van het belang van leesbevordering. Daartoe reist er een petitie in de vorm van een soort vriendenboek door Europa rond, met daarin aansprekende voorbeelden van projecten en tekeningen van bekende illustratoren, dat wordt aangeboden aan liefst een zo'n machtig mogelijke politicus om mede te ondertekenen, waarmee hij of zij zegt: "Ja, we gaan de leescultuur in ons land versterken." In Slovenië ondertekende de minister van Cultuur het boek in het bijzijn van een groot landelijk dagblad,

Marit Törnqvist aan het werk voor Read with Me in Iran

de televisie en andere media. En in Baskenland waren bijvoorbeeld veel hoogwaardigheidsbekleders aanwezig, waarna nieuwe leesprogramma's zijn geïnitieerd. De petitie kan als hefboom werken in landen waar leesbevordering niet vanzelfsprekend is, of waar beleidsmakers en bestuurders niet goed op de hoogte zijn van de leesinfrastructuur in hun eigen land.'

Actievoeren in Brussel

Maar daar eindigt de missie van Europe Reads niet mee. De bedoeling is dat als de coronapandemie voorbij is, het boek wordt aangeboden aan Katarina Barley, vicevoorzitter van het Europees Parlement. Beeke: 'Zo willen we het parlement duidelijk maken dat leesbevordering een veel te groot thema is om je als Europa niet mee te bemoeien. Europa investeert veel in cultuur en educatie, maar het thema leesbevordering is niet letterlijk aanwezig. Daar moet structureel meer aandacht voor komen. Als je gezamenlijk vanuit Europa laaggeletterdheid kunt tegengaan door lezen te bevorderen, is dat effectiever dan dat ieder land op zijn eigen nationale niveau het wiel opnieuw uitvindt. Ons ultieme doel is daarom om een permanent kantoor van EURead in Brussel op te zetten voor lobby, om meer geld vrij te krijgen voor Europese leesbevordering.'

Poëzie tegen polarisering

Ook Törnqvist zet haar strijd voor boeken en verhalen voor alle kinderen in de wereld voort. Ze heeft recent een aanvraag ingediend voor een nieuw project, onder de naam 'De grote ontmoeting': 'Het idee is dat ik kinderen uit sociaal zwakkere en sociaal sterkere wijken uit steden als Antwerpen en Amster-

dam – in die plaatsen start ik in ieder geval twee pilots – met elkaar wil laten samenwerken aan een geïllustreerde poëziebundel. De bedoeling is dat ze zelf gedichten maken, gebaseerd op herinneringen die ze niet willen vergeten. Omdat het om persoonlijke verhalen gaat, zullen de kinderen zich moeten inleven in elkaars werelden. Vandaar ook de naam, "De grote ontmoeting – poëzie tegen polarisering": ik blijf proberen om bruggen te slaan tussen kinderen die elkaar normaal gesproken niet ontmoeten.'

khanak.org/en

dam – in die plaatsen start ik in ieder geval twee pilots – met elkaar wil laten samenwerken aan een geïllustreerde poëziebundel. De bedoeling is dat ze zelf gedichten maken, gebaseerd op herinneringen die ze niet willen vergeten. Omdat het om persoonlijke verhalen gaat, zullen de kinderen zich moeten inleven in elkaars werelden. Vandaar ook de naam, "De grote ontmoeting – poëzie tegen polarisering": ik blijf proberen om bruggen te slaan tussen kinderen die elkaar normaal gesproken niet ontmoeten.'

euread.com; ibby.org; marittornqvist.nl/nl

Vanuit dierenblik

'Te groot. Te harig. Te sloom. Geen fut. Geen ras.' Niemand wil zo'n schooier. Totdat een meneer het asiel binnenwandelt, goedkeurend knikt en de hond meeneemt. Zal Bezem zijn nieuwe baas voor zich kunnen winnen? Bibi Dumon Tak schreef *Bezem* (Querido, 8+) vanuit hondenperspectief. Met een bijrol voor de buurkat en tekeningen van Fiel van der Veen.

In *Olle* (Querido, 8+) schrijft Guus Kuijer over zijn hond Olle, een kuijeriaanse 'tobber' die alleen luistert als hij anti-autoritair benaderd wordt. Bijzonder is dat Olle kan praten. Dat levert invoulende dialogen op met authentiek hondenvocabulaire als 'Bijtend Water' (de zee) en 'iedereensland' (het strand). Thé Tjong-Khing illustreerde het boek.

BEESTACHTIG – Clarice Lispector (1920-1977) wordt gezien als 'de grande dame van de Braziliaanse letteren'. Arthur Japin en Lispector-biograaf Benjamin Moser vertaalden vier van haar kinderverhalen waarin ze de hersenkronkels van haar huisdieren ontwaart, vanuit het motto: 'behalve dat wij mensen zijn, zijn wij ook dieren'.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

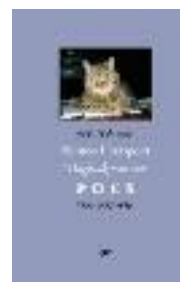
In kinderverhalen, sprookjes en fabels is het doodnormaal dat dieren het hoogste woord voeren. Ze gedragen zich eigenlijk net als mensen, mensen in beestenvel. Maar dat geldt niet voor de konijnen, kippen, honden en andere huisdieren in Lispectors verhalenbundel *Het raadsel van het denkende konijn*. Zij aanschouwen de wereld vanuit een dierlijke blik en doen alleen dingen die dieren ook echt doen. Dat resulteert in licht absurde huis-tuin-en-keuken-avonturen vol geestige en dubbelzinnige observaties. Zo schrijft Lispector naar aanleiding van het konijn uit het titelverhaal: 'Konijnen hebben veel moeite met denken, omdat niemand gelooft dat zij denken. En niemand verwacht dat ze denken, zodat de konijnenaard er al helemaal aan gewend is dan maar niet te denken.'

Tegelijkertijd is haar konijn wel zo slim dat hij steeds weer op mysterieuze wijze uit zijn hok weet te ontsnappen. Scherpzinnig is ook Lispectors typering van kip Laura (uit 'Laura's intieme leven') die ondanks haar onnozelheid toch haar 'kleine gedachten en gevoelens heeft'. Het gevolg: 'Alleen al het idee dat zij niet echt dom is, maakt haar helemaal babbelziek en draaierig. Zij denkt dat zij denkt.' Dit schijnbaar snuggere kippengedrag helpt haar overigens wel uit de handen van de kokkin te blijven. De wat groteske, expressieve illustraties van Gerda Dendooven passen het enigszins associatieve karakter van Lispectors verhalen, waarbij ze je vaak direct aanspreekt, perfect. Ook Dendooven dringt schijnbaar moeiteloos door tot de binnenwereld van konijnen, kippen en honden: ze geeft hun een menselijk gezicht, tegelijkertijd blijven het onmiskenbaar de dieren zoals wij die kennen. ●●●

Het raadsel van het denkende konijn, Clarice Lispector & Gerda Dendooven (ill.), vertaald door Arthur Japin en Benjamin Moser. Querido (7+)

Ma Appeltje neemt ontslag als huismoeder, waarna het gezin in totale chaos vervalt. Dat verandert als asielhond George besluit om vader en kinderen te adopteren. Met zijn eigenzinnig hondenaanpak stelt hij orde op zaken. *Goeie ouwe George* (Hoogland & Van Klaveren, 8+) is van Meg Rosoff; de cartooneske illustraties zijn van Georgien Overwater.

Poef is een schrandere poes die met het verteltalent van haar geestelijk vader Remco Campert in *Dagboek van een poes* (Beize Bij, 15+) ons een kijkje in haar dagelijks bestaan gunt. Haar wereld wordt beheerst door Hond, al heeft ze in de veilige Hondvrije woning-met-tuin die ze met de Staartloze Tweebenigen Brill en Rok deelt, weinig van hem te vrezen.

Geef kinderen bewegingsvrijheid

KLEINE KINDERAVONTUREN – Wouter Klootwijk maakte vooral faam als journalist en maker-presentator van televisieprogramma's als *Klootwijk aan Zee* en *De Wilde Keuken*. Dat hij een aardig oeuvre aan kinderboeken bij elkaar heeft geschreven, is minder bekend. Wellicht dat de Zilveren Griffel in de categorie zes tot en met negen jaar die hij won met *Naar de overkant* daar verandering in brengt.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Waarom heeft De Griffeljury je werk niet eerder opgemerkt, denk je?

'Ik heb werkelijk geen idee. Ik was ook compleet verrast door die Griffel; ik wist niet wat me overkwam toen ik met confetti werd onthaald in de bibliotheek in Den Helder, waar ik met een smoes naartoe was gelokt. Temeer daar mijn vroegere boeken, zoals die over de oom van Adri, ongeveer hetzelfde zijn als wat ik nu schrijf. Het zijn allemaal verhalen over kinderen waarin niets bijzonders gebeurt, vaak eenvoudige avonturen met, als ze er al zijn, welwillende ouders op de achtergrond. Een meisje dat droomt over een reis op een paard, zoals in *Anne, het paard en de rivier*; een jongen die een hut wil bouwen; een ander die in een hoogspanningsmast klimt en vanuit de hoogte een meisje aan de overkant van de rivier ziet dat naar hem zwaait [het begin van *Aan de overkant*, red.]... voor mij is het zo vanzelfsprekend dat kinderen dit soort dingen verzinnen. Ik hoop daarom dat ze zich thuis voelen in mijn verhalen, dat ze die drang naar avontuur die alle kinderen hebben, herkennen.'

Is daar nog wel voldoende ruimte voor?

'Niet in de stad, denk ik. Vroeger kon je daar nog vrij rondzwerven. Maar nu, als ik denk aan die speeltuintjes met van die rubberen tegels... dat symboliseert voor mij de beperking in speelruimte. Terwijl fysieke ruimte belangrijk is: het prikkelt de verbeelding en leert kinderen met een open blik de wereld inkijken. Ik denk dat mijn boeken zich daarom op het platteland afspelen. Daar heb je bewegingsvrijheid.'

Maar geen kind klimt in een hoogspanningsmast, zoals Steef uit Naar de overkant.

'Mijn vertrekpunt is dat wat ik verzin in principe echt moet kunnen. Er wordt nooit getoverd bij mij. Dat kinderen in werkelijkheid niet in hoogspanningsmasten klimmen, of, zoals Steef, er eentje cadeau krijgen om er een huisje in te bouwen, betekent niet dat dit in theorie niet mogelijk is. De wereld is tenslotte lichtelijk absurd: er zijn bijvoorbeeld mannen die hun auto aaien alsof het een paard is. Als ik dat zie, moet ik lachen. Dat soort rareiteiten verwerk ik in mijn boeken, al is het niet zo dat ik dit allemaal van te voren bedenk. Zoals dat ook geldt voor mijn taal en de dubbelzinnigheid van woorden waarmee ik speel: de zinnen staan er voordat ik er erg in heb. De humor is geen bedachte humor, maar onnadrukkelijk en vanzelfsprekend aanwezig.'

Wat vind je dan van de woorden van De Griffeljury dat Naar de overkant een vriendschapsverhaal is dat is opgebouwd 'aan de hand van de klassieke metafoor van een rivier die overbrugd moet worden'?

'Iedereen is vrij zijn eigen interpretatie te geven, maar zo denk ik volstrekt niet. Het idee voor dit boek is ontstaan door mijn fascinatie voor de techniek van een gierpont, een veerpont die gebruikmaakt van de stroming van de rivier. Ik vind het heel leuk om op een niet-opdringerige, leerzame manier techniek in mijn verhalen te stoppen. Steef bouwt eerst een vlot. Later helpt de vader van Eefje er een slimme pont van te maken, zodat de kinderen heen en weer kunnen. Verder zit er geen boodschap in het boek, behalve misschien dat je dicht bij huis zoveel plezier kunt maken.' ●●●

Toen journalist en programmamaker Wouter Klootwijk (Rhenen, 1945) ontdekte wat voor probleembeoeken zijn jongste zoon indertijd op school moest lezen, besloot hij zelf te gaan schrijven: 'Altijd maar weer die ouders die gaan scheiden... ik vond het vervelende verhalen, ik wilde daar wat tegenover stellen.' Zo debuteerde Klootwijk in 1991 als kinderboekenschrijver met *De brug van Adri*, waarna meerdere titels volgden. Na een lange schrijfpauze was Klootwijk in 2017 ineens terug met *Anne, het paard en de rivier* (bekroond met een Vlag & Wimpel door de Penseeljury) over een meisje dat, alleen, een werkpaard naar haar oom in het Zwarte Woud brengt, en dat met *Het water weet de weg* een vervolg krijgt. Vorig jaar verscheen *Naar de overkant*, waarin twee kinderen een manier bedenken om een rivier over te steken om bij elkaar te kunnen zijn. Beide titels verschenen bij uitgeverij Leopold en werden geïllustreerd door Enzo Pérès-Labourdette. Klootwijk hanteert een droge verteltoon. Vaak speelt water een belangrijke rol in de kleine kinderavonturen.

Julian is een zee-meermin

De Jenny Smelik-IBBY Prijs 2020 is gewonnen door Jessica Love voor *Julian is een zee-meermin* (Randazzo, 4+), waarin de hoofdpersoon ervan droomt om een zee-meermin te zijn. Een eervolle vermelding was er voor de grappige avonturen van de Londense Omar in *Planeet Omar: problemenmagneet* van Zanib Mian en Nasya Mafaridik (ill.) (Volt, 8+), vertaald door Edward van de Vendel. De Jenny Smelik-IBBY Prijs heeft tot doel boeken onder de aandacht te brengen waarin culturele diversiteit een vanzelfsprekende rol speelt. Dit jaar waren er 56 boeken ingestuurd. Deze titels zijn vooral beoordeeld op de wijze waarop etnisch-culturele diversiteit een rol speelt, of andere vormen van diversiteit, zoals gender en seksuele geaardheid, schrijft de jury. Er werden zes boeken genomineerd. Naast de twee bekroonde boeken waren dat *Het werkstuk of hoe ik verdween in de jungle* van Simon van der Geest, *Van niets naar iets* van Alyssa Hollingsworth, *De onverklaarbare logica van mijn leven* van Benjamin Alire Sáenz en *De kikkerbiljetjes van de koning* van Janneke Schotveld. [A7]

ibby-nederland.nl

Bijzondere prentenboeken

- Op een dag is er een probleem met papa's groene auto. Hij heeft de hik en wil niet starten. Mats maakt zich zorgen of papa hem wel komt ophalen, maar zijn vader wuift al zijn zorgen weg. *Papa komt eraan* van Nadine Brun-Cosme en Aurélie Guillerey (ill.) (Gottmer, 3+) is een fantasievol 'wat als'-verhaal met geestige tekeningen.
- *Oet en Drap* van Alastair Chisholm en David Roberts (ill.) (Gottmer, 3+) zijn opscheppers. Wat Oet kan, kan Drap beter. 'Ik grot groter,' zegt Drap. 'Dus ik de beste.' Een bijzonder humoristisch voorleesverhaal over de oertijd met tekeningen in grotkleuren.
- Of je nu ontevreden bent met je stekels, je spierballen, je haar of je dikke buik – Nadia Budde steekt in *Stekelhaar is echt niet raar!* (vertaling Edward van de Vendel, TipToe Print, 4+) iedereen een hart onder de riem in een grappig boek op rijm.
- *En de wereld zei ja* van Kaia Dahle Nyhus (Samsara, 6+) is een prachtig schepingsverhaal voor nieuwsgierige kleuters. In sneltreinvvaart komt de geschiedenis van de wereld voorbij in een prettig ritmische tekst en fantasievolle prenten. [A7]

Nieuwe trainingen voor mbo en pabo

Wie werkt aan leesbevordering zorgt ervoor dat kinderen van jongs af aan met lezen en taal in aanraking komen en kan daarmee laaggeletterdheid voorkomen. Voor mbo-studenten Pedagogisch Werk en Onderwijs is er daarom een nieuwe keuze-module ontwikkeld: Specialist leesbevordering 0-12 jaar. Daarin leren studenten om met aansprekende en doelmatige activiteiten het leesplezier van kinderen te vergroten; die activiteiten te plaatsen in een groter geheel van een (voor)leesplan in samenspraak met anderen; en hoe zij straks als onderwijsassistent of pedagogisch medewerker ouders kunnen betrekken bij het (voor)lezen. Ook voor pabostudenten is er een nieuwe training: de herziene minor Open Boek Pabo. De opleiding, die is gemodelleerd naar de succesvolle cursus Open Boek, bestaat uit acht bijeenkomsten met steeds een overkoepelend thema. Beide trainingen zijn ontwikkeld door Liselotte Dessauvagie in opdracht van Stichting Lezen. ROC's en pabo's die ermee aan de slag willen, kunnen contact opnemen met Stichting Lezen. Het materiaal is gratis aan te vragen en bestaat uit een uitgebreide docentenhandleiding, een studentenreader en een powerpointpresentatie per bijeenkomst. [A7] lezen.nl

lezen.nl

Leespluimen van het najaar

Reis naar de maan van John Hare (Lannoo, 4+), een origineel prentenboek over een bijzonder uitstapje, won de Sardes Leespluim van september. Alsof het de gewoontste zaak van de wereld is, lopen de jonge leerlingen door een sluis van het ruimtestation naar de ruimteschoolbus. Het is knap hoe de emoties door de lichaamstaal tot uitdrukking komen in de tekeningen, ook al is er geen tekst en zijn vanwege de ruimteluimen geen gezichtsuitdrukkingen te zien, merkte de jury op. Het alom bejubelde *Alfabet* van Charlotte Dematons (Hoogland & Van Klaveren, 3+) viel in oktober in de prijzen. ‘Het is een mooie mix van woordsoorten en begrippen; leerzaam en informatief, op uiteenlopende manieren in te zetten. De gedetailleerde tekeningen laten een fantasiewereld zien vol verhaallijnen en verwijzingen naar kunst, cultuur en natuur,’ aldus het juryrapport. De Pluim van november ging naar het hartverwarmende *Maantje* van Sjoerd Kuypers en Alice Hoogstad (ill). (Hoogland & Van Klaveren, 5+). ‘De verwijzingen naar sprookjes maken van dit voorleesverhaal voor oudere kleuters en derdegroepers een sfeervolle belevenis,’ oordeelt de jury. [A7]

sardes.nl

BEELD: ERIK FRANSEN

BEELD: CYNTHIA BORST

Theater vanaf twee

Wie deze winter zin heeft in een theaterbeleving met peuters of kleuters, kan kiezen uit een flinke lijst producties van Theaterbureau vanaf twee. *1,2,3,4 Poppetje van Papier* (3+) van De Grote Haay in samenwerking met Theater Gnaffel is een beeldschone voorstelling zonder tekst, waarin papier tot leven komt. Seizoenspret is er in *De Winter Gruffalo* (3+), waarin de succesvoorstelling van Meneer Monster te zien is in een speciale sneeuweditie. Na afloop kun je een sneeuwballengevecht houden. Vanaf 13 december is er een nieuwe bewerking te zien van de populaire *Het Muizenhuis*-boeken van Karina Schaapman: *Sam & Julia op reis* (3+), gespeeld door Abke Bruins. Tijdens De Nationale Voorleesdagen in januari 2021 speelt Toren van Geluid *Coco kan het!*, een muziekvoorstelling naar het Prentenboek van het Jaar, waarin kinderen worden meegenomen in een muzikaal avontuur over grote stappen in kleine mensenlevens. [A7]

vanaf2.nl

BoekStart Babyboekje van het Jaar

Mijn tuin van Marion Billet (Uitgeverij Clavis) heeft de titel BoekStart Babyboekje van het Jaar 2020 gewonnen. Jurylid Karin Bloemen toonde zich in het campagnefilmje voor de prijs enthousiast, omdat het kartonboekje verschillende zintuigen prikkelt: ‘Aai het pelsje van de dieren, druk op de knopjes en luister naar de geluidjes van de diertjes in de tuin in dit slim gemaakte boekje. Kinderen gaan uit hun dak als ze de geluidjes horen, maar ze schrikken niet want het geluid is best zacht. Het is heel educatief, want kinderen kunnen horen, zien én voelen.’ In totaal waren door de jury vijf boekjes genomineerd voor de boekenprijs voor de allerjongsten. Naast het winnende *Mijn tuin* waren dat het kartonboekje *Kiekeboe zoon* van de Zweedse Ingela P. Arrhenius (Gottmer), het katoenen knuffelboekje *Bora in het water* van Deborah van de Leijgraaf (Ploegsma), het kleurrijke uitklapboek *Baby ziet bloemen!* van Hervé Tullet (Oogappel) en het badboekje *Wie speelt er in het water?* van Wee Gallery (Ploegsma). Het publiek kon tot 1 november jl. op een van deze titels een digitale stem uitbrengen. [A7] lezen

boekstart.nl

Uit: *Coco kan het!*

DOOR HERHALING ONTDEKKEN

EEN VERHAAL VOOR SAMEN – *Coco kan het!* is verkozen tot Prentenboek van het Jaar 2021. Dit verhaal van Loes Riphagen over het eerste vliegavontuur van een weifelachtig vogeltje staat centraal tijdens De Nationale Voorleesdagen. ‘Een hele eer: het beste wat dit boek kan overkomen.’

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Coco kan het!’ is heel anders dan mijn vorige boeken. Dat komt denk ik vooral omdat ik het voor mijn eigen dochtertje Coco heb gemaakt. Ze is drie jaar en staat voor de doelgroep van het boek. Als zij er niet was geweest, had ik dit boek nooit gemaakt. Wat ik vooral wilde was een lief boek maken; zo’n verhaal waarbij je, als je het hebt voorgelezen, samen een warm gevoel krijgt, een verhaal dat voor Coco perfect zou zijn. Ik heb daarom eerst heel precies haar belevingswereld in me opgenomen: waar is ze mee bezig; wat spreekt haar aan; waar wordt ze blij van en moet ze om lachen.’

En toen verzon je het verhaal van een onzeker vogeltje dat zijn vliegangst moet overwinnen.

‘Eigenlijk is het thema een beetje per ongeluk in het verhaal terechtgekomen. Eerst was er het beeld van een jong vogeltje op een tak dat naar beneden kijkt. Dat sprak mij direct aan. Dat-ie niet zou durven vliegen was voor mij, als moeder van Coco, die ook een jonge vogel is, een vanzelfsprekende vervolgedachte. Voor kinderen is alles nieuw, ze moeten alles nog leren; dat vergt moed en soms hebben ze daarbij hulp nodig. Als het ze niet in één keer lukt, kunnen ze makkelijk gefrustreerd raken. Je moet ze dan het vertrouwen geven het te blijven proberen. Niet helemaal toevallig moedig ik mijn dochtertje regelmatig met dezelfde zinnen aan als mamavogel uit het boek. “Ik weet zeker dat jij het wel kunt,” zeg ik dan. Of: “Hupsakee! Hoe meer je oefent, hoe beter je wordt.” Dat klinkt misschien wat zwaar. Maar ik breng het verhaal op een zo’n luchtig mogelijke manier en natuurlijk met humor.’

Waarom denk je dat *Coco kan het!* als Prentenboek van het Jaar is uitgekozen?

*‘Ik weet dat de jury het belangrijk vindt dat het boek niet alleen een fijn voorleesverhaal is, maar dat het ook een thema moet bevatten waar je met kleine kinderen over kunt praten en lesprogramma’s omheen kunt maken. Voor *Coco kan het!* gaat dit zeker op. Het boek sluit goed aan bij de doelgroep: ik denk dat veel peuters en kleuters zich herkennen in het aarzelende vogeltje. Daarnaast is de rol van mamavogel interessant. Wat gaat zij doen om Coco te helpen? Dit is voor kinderen een belangrijke vraag. Daardoor is *Coco kan het!* denk ik zo’n goed voorleesboek, het is echt een verhaal voor samen, voor kind én ouder.’*

Is een moederfiguur niet wat traditioneel?

‘Oorspronkelijk had ik twee uitgewerkte versies van het verhaal. In een daarvan zat ook een vadervogel. Hij maakte zich zorgen over Coco. Zou het kind niet hard komen te vallen? Is het bos niet te gevaarlijk? Het vogeltje werd door zijn ongerustheid afgeremd in zijn ondernemingslust, terwijl moedervogel juist vertrouwen had in de vliegkunst van haar kind. Toen dacht ik, nu gaat het te veel over de ouderrelatie en staat het kind niet meer centraal. Vader is er vervolgens uitgevlogen. Ik heb nog even overwogen moeder te schrappen, maar ja, het verhaal gaat over Coco en dus eigenlijk ook een beetje over mij. In mijn nieuwe boek *Kom mee, Kees*, over een kikkerjongetje, is er trouwens wel een hoofdrol voor een vaderfiguur. Misschien wel als reactie op *Coco*. Het is maar net hoe een verhaal uitpakt en wat het beste past.’

Je gaat in je werk niet uit van vaste, voor jonge kinderen aansprekende ingrediënten?

‘Eigenlijk niet, nee. Behalve Coco ken ik maar weinig andere peuters. En voordat zij er was, kende ik er helemaal geen. *Huisbeestenboek* en *Vlieg op dikke bromvlieg*; of *Zzz*, het prentenboekenweekgeschenk voor de Kinderboekenweek 2013, vind ik ook niet per se boeken voor de allerjongsten. Dat mijn laatste drie titels dat wel zijn, komt vooral door de levensfase waarin ik nu zit. Coco is een inspiratiebron. [lachend] Misschien groei ik wel met haar mee en maak ik een graphic novel als ze zestien is. Wat ik wel kan zeggen: alle boeken die ik maak, maak ik omdat ik bovenal wil vermaken. Ik wil kinderen plezier laten beleven aan lezen. Ik wil ze een fijn gevoel geven, waardoor ze mijn boeken keer op keer willen oppakken. Maar verder moet ieder nieuw boek weer een heel eigen boek worden. Tegenwoordig neem ik daar de tijd voor. Vooral om de juiste techniek te vinden om het verhaal te vertellen. Bij mijn eerste tien boeken, die allemaal zijn gebaseerd op tekeningen met veel kleur, gemaakt met een gemengde techniek, deed ik dat minder. Ik was toen vaak teleurgesteld in het eindresultaat: regelmatig bleef er na het drukproces niets van de kleuren over. Dit wil ik niet meer, dacht ik op een gegeven moment. Daarna heb ik een halfjaar de tijd genomen om nieuwe technieken in de vingers te krijgen.’

Is Bij de neus genomen het resultaat van die bezinningsperiode?

‘Ja – alle dieren en het decor van de jungle heb ik geknipt en geplakt, waarna ik ze heb gefotografeerd. Zo ontstond er een diepte-effect. Die kniptechniek vond ik zo goed passen bij het op Rudyard Kiplings *Jungleboek* geïnspireerde verhaal. Ik weet nu dat ik alleen aan nieuw werk kan beginnen als het me echt leuk en inspirerend lijkt om te doen: het maken van een goed prentenboek is tenslotte een zeer intensief proces. Je moet er vakmanschap in stoppen – het moet uitstralen dat het knap is gemaakt. Tegenwoordig combineer ik handwerk en digitaal werk. Bij *Coco* zijn de achtergronden getekend met ecoline, gouache, pastelkrijt en kleurpotlood, maar de hoofdpersonen en het vogelnest zijn uit papier geknipt. Zo komen ze los van de achtergrond.’

Wat opvalt is de visuele rust in de prenten.

‘Dat klopt, ja. Alleen *De grootste griezels* heeft die ook. In dat boek, ook voor de allerjongsten, gebeurt zelfs helemaal niets op de achtergrond, terwijl ik het meestal juist erg leuk vind om daar grappige verhaaltjes in te verstoppen. Zo probeer ik de verbeelding en ontdekkingsdrang van kinderen te prikkelen – dat typeert mijn werk. *Coco* heeft inderdaad een rustige uitstraling. Doordat het verhaal zich buiten afspeelt, zat ik vast aan de werkelijkheid van de natuur. Dat leg ik mezelf natuurlijk op, maar anders kon ik het beeld niet kloppend krijgen. Soms vroeg ik me wel af: wordt het niet te leeg, is het niet te weinig, te wit? Maar wie goed kijkt ziet dat er toch van alles in het verhaal verborgen zit: een loerende kat, mieren die elkaar dwarsbomen, een paar zoenende snuitkevers die later kleintjes krijgen... Ik benoem het bewust niet. Alleen als je het boek vaker leest en goed oplet kan je het terugvinden.’ ●●●

nationalevoorleesdagen.nl

FOTO: VINCENT KUYVENHOVEN

Loes Riphagen (1983) volgde de opleiding tot illustrator aan de Willem de Kooning Academie (Rotterdam). In 2008 debuteerde zij met *Slaapkamernachtieren* (De Fontein), een speelse encyclopedie vol fantasiewezens die in je slaapkamer huizen. Sindsdien werkt ze gestaag door aan haar oeuvre, waarin dieren, echt of verzonnen, een centrale rol spelen. Riphagen staat bekend om haar kleurrijke tekeningen in gemengde techniek vol humorvolle details en cartooneske figuren, die uitnodigen tot kijkkunst. In januari verschijnt haar nieuwste titel, *Kom mee, Kees* (Gottmer), een boek over een kikkerjongetje waarin volgens Riphagen ‘super veel te ontdekken valt’. Riphagens werk is meermaals bekroond. Zo ontving ze voor *Bij de neus genomen* (De Fontein, 2015) de prestigieuze Silver European Design Award en de Global Pinwheel Award of Excellence in China. loesriphagen.nl

Poëzie in de klas

Tijdens Gedichtendag, op 28 januari 2021, gaat de Poëzieweek van start – het Vlaams-Nederlandse feestje van de taal. Voor wie deze week wil meevieren in de klas staat op poezieweek.com een gratis lesbundel klaar. Daarin vindt u dit jaar geen kant-en-klare lesopdrachten rondom één gedicht, maar worden algemene werkvormen behandeld die op verschillende gedichten toepasbaar zijn. Hoe voer je een gesprek over gedichten? Welke gedichten en dichtbundels zijn bruikbaar in de klas? Waar vind je poëzie in de openbare ruimte, zoals op straat of op Instagram? Aangeraden wordt dichtbundels aan te schaffen voor in de klas, zoals *Zullen we een bos beginnen?* van Jaap Robben en *Lichtjes in je ogen* van Hans en Monique Hagen. Nog twee poëzieweektips: *Ik snap het* van Willem Wilmink en *De Nederlandse kinderpoëzie in 1000 en enige gedichten*, samengesteld door Gerrit Komrij. Of neem een schoolabonnement op het tijdschrift *Dit is DICTER* en wees elk nummer verzekerd van zestig nieuwe gedichten voor kinderen vanaf zes jaar. [AT]

poezieweek.com; plint.nl/dichter; raadgedicht.nl

De nieuwsgierige schrijver

Hoe bereid je kinderen voor op een auteursbezoek? Door ze van tevoren boeken van de schrijver te laten lezen, erover te praten, of door ze te laten ervaren hoe het is om onderzoek voor een boek te doen en daarna zelf iets te schrijven. Voor die laatste insteek hebben de Bibliotheek *op school* en De Schrijverscentrale gekozen in de voorbereidingsles 'De nieuwsgierige schrijver'. De les is bedoeld voor leerlingen uit groep zeven en acht en kan zelfstandig op de computer worden gemaakt. Tijdens deze online les komen verschillende informatievaardigheden aan de orde. In het eerste deel kijken leerlingen naar foto's, geven zij betekenis aan deze beelden, worden zij gestimuleerd om zelf vragen te formuleren en komt de betrouwbaarheid van bronnen aan de orde. In het tweede deel schrijven de kinderen een tekst op basis van zelfgezochte, gevonden en gekozen informatie. Hiervoor kunnen zij bijvoorbeeld de websites canonvannederland.nl en jeugdbibliotheek.nl gebruiken. Een schrijversbezoek op maat dat zowel live als digitaal kan plaatsvinden, is te boeken via De Schrijverscentrale. [AT] schrijverscentrale.nl

FOTO: SHUTTERSTOCK

FOTO: PHILIPPE DEPPEZ

Podiumkids Prijs voor Lampje

De voorstelling *Lampje* van Maas theater en dans heeft dit najaar de eerste Podiumkids Prijs gewonnen. De kinderjury was unaniem enthousiast over dit 'af en toe verdrietige verhaal over vriendschap, met veel fantasie' en over de acteurs die zoveel verschillende personages spelen. Rosa van Leeuwen, die Lampje speelt, kreeg lof: 'Ongelooflijk dat zij zo goed een kind van zeven kan spelen terwijl ze al 31 is!' De andere genomineerde voorstellingen waren *Zwijnenstal* (Theater Sonnevandk in coproductie met de Nederlandse Reisopera), *Back to Oz* (Het Filaal theatermakers), *Ruimtevlucht* (Het Houten Huis in coproductie met Holland Opera) en *Juffenballet* (BonteHond & Maas theater en dans). Podiumkids is een collectief van meer dan twintig gezelschappen die theater-, muziek- of dansvoorstellingen maken voor kinderen, waaronder De Toneelmakerij, Kwatta, Het Laagland, NTjong en Maas theater en dans. De vijf nominaties voor de prijs worden gekozen door het publiek; een kinderjury kiest uit deze nominaties uiteindelijk een winnaar. In oktober is de nieuwe kinderjury geïnstalleerd die de voorstellingen van seizoen 2020-2021 gaat bezoeken en beoordelen. [AT]

podiumkids.nl

Nieuwe klassiekers

Klassiekers blijven onverminderd populair. Uitgevers geven steeds vaker beroemde verhalen uit in een nieuwe bewerking. Zo was de bewerking van *Alleen op de wereld* door Tiny Fischer (Gottmer) met meer dan vijftienduizend exemplaren zeer succesvol en startte ook uitgeverij Volt een reeks klassiekers. Onlangs waagde tweevoudig Gouden Griffelwinnaar Daan Remmerts de Vries zich in deze reeks aan een bewerking van *Het Jungleboek* van Rudyard Kipling. De Britse Kipling publiceerde *The Jungle Book* in 1894; een verzameling gedichten en verhalen, waarvan er drie over Mowgli gingen. Remmerts de Vries' hertaling is sprankelend, avontuurlijk en minder opgepoetst dan de Disneyfilms. Het avontuur is ruiger, er vloeit meer bloed, de verhalen die de jungledieren elkaar vertellen komen beter uit de verf. Mark Janssen maakte sfeervolle illustraties van onvergetelijke karakters als tijger Shere Khan en slang Kaa (Volt, 7+). Bij Gottmer verscheen dit najaar *Nils Holgersson* van de Zweedse Selma Lagerlöf in een bewerking van Bette Westera, die de Woutertje Pieterse Prijs en dit jaar voor de tweede maal een Gouden Griffel won. Haar verhaal over de jongen die op de rug van een gans op reis gaat is rijk geïllustreerd door Martijn van der Linden (Gottmer, 7+). [A7]

Dutch Podcast Award voor GVP

De Grote Vriendelijke Podcast over jeugdliteratuur heeft de Dutch Podcast Award gewonnen in de categorie Cultuur & Muziek. In totaal werden in de eerste week van november tien podcasts bekroond door BNR Nieuwsradio. De Grote Vriendelijke Podcast is een maandelijkse podcast over jeugdliteratuur voor volwassenen en bestaat sinds september 2018. De jury prijst in het juryrapport makers Jaap Friso en Bas Maliepaard: 'Ze zijn gewoon goede interviewers die goed luisteren. De lange gesprekken met verschillende auteurs gaan op een prettige manier de diepte in. Het is een feest om al die grote schrijvers voorbij te horen komen.' Kinderboekrecensenten Friso (JaapLeest.nl) en Maliepaard (Trouw) spraken in het afgelopen jaar met onder andere Tonke Dragt, Charlotte Dematons, Lydia Rood en Thé Tjong-Khing en maakten met de dochter van Paul Biegel een special over diens werk. De makers van De Grote Vriendelijke Podcast zijn vereerd met de bekroning. Maliepaard: 'Dat de liefde die we voor jeugdliteratuur hebben op deze manier wordt opgemerkt, is natuurlijk fantastisch. Vooral omdat het een prijs is van zowel de luisteraars als een vakjury.' [A7] [degrotevriendelijkepodcast.nl](https://www.degrotevriendelijkepodcast.nl)

Lezen in coronatijd

Tijdens de eerste lockdownperiode, die van 23 maart tot 1 juli 2020 werd ingesteld om de verspreiding van het coronavirus te bestrijden, hebben Nederlanders meer tijd besteed aan lezen. De preventieve maatregelen en het advies om zoveel mogelijk tijd in en rond het huis door te brengen, heeft gevolgen gehad voor zowel het lezen, kopen en lenen van boeken. Zo heeft de online bibliotheek, met name in de eerste maand van de intelligente lockdown in het voorjaar, meer leden en uitleningen getrokken. Het aandeel van webwinkels in de boekverkoop is sinds de komst van het coronavirus sterk toegenomen. Gedurende de eerste maand van de lockdown groeide dit tot boven de vijftig procent; tijdens de zomermaanden zakte het aandeel terug naar dertig tot veertig procent, zo blijkt uit onderzoek van KVB Boekwerk en Stichting Marktonderzoek Boekenvak. Het kinderboek is verantwoordelijk voor de sterkste groei. De campagne #ikleesthuis, geïnitieerd door de CPNB om het lezen, kopen en lenen van boeken te stimuleren, heeft een kwart van de bevolking bereikt. Op [Leesmonitor.nu](https://www.leesmonitor.nu) vindt u een overzicht van alle onderzoeken en cijfers. [A7] [leesmonitor.nu](https://www.leesmonitor.nu)

ALS JE NIET NAAR
BUITEN KAN,
HAAL JE DE WERELD
TOCH BINNEN?

In leen de mooiste e-books en luisterboeken
via [oeffnbibliotheek.nl](https://www.oeffnbibliotheek.nl)

FOTO: ANNEMARIE TERHELL

'EEN BOEK MAAKT GESC

HET OORDEEL VAN KINDEREN – De Jonge Beckman, het kleine zusje van de Thea Beckmanprijs, heeft zich ontwikkeld tot een serieuze kindervakjury voor historische jeugdboeken. Onder voorzitterschap van schrijver en leerkracht Marte Jongbloed bekroonden twintig kinderen dit najaar *De schaduw van de leeuw* van Linda Dielemans als beste historische jeugdboek.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Esther (negen jaar) komt uit Zeeland, Yke (tien) uit 's Hertogenbosch, Evan (tien) uit Zaandam. Alle windstroken zijn vertegenwoordigd; Juna (acht) woont zelfs helemaal in Brussel. Marte Jongbloed vertelt dat de organisatie van de Thea Beckmanprijs er dit jaar stevig aan heeft getrokken om een landelijke jury samen te stellen. 'We hebben juryleden geworven op social media en via boekhandels en er heeft een oproep in *Kidsweek* gestaan. In totaal kwamen er 145 aanmeldingen binnen. Het was veel werk om al die brieven te lezen.' De eisen om toe te treden tot de kindervakjury waren streng: 'Het belangrijkste criterium was voor ons de authenticiteit van de aanmelding. Brieven die door ouders waren geschreven gingen resoluut aan de kant. We wilden een jury samenstellen van kinderen tussen zes en twaalf jaar oud die binnen een zomer vijf dikke historische boeken konden lezen en bereid waren daar ook over na te denken. Uiteindelijk hebben we uit veertig geschikte kandidaten de twintig sprankelendste

inzendingen gekozen. De voorwaarden om mee te doen waren: de vijf genomineerde boeken echt lezen en aanwezig zijn bij zowel de geheime vergadering als bij de prijsuitreiking in Archeon.'

Leesdagboeken

Voor de kinderen die de juryvergadering hebben bijgewoond in september, zijn die eisen geen probleem. Bewapend met leesdagboeken, aantekeningmapjes en ordners komen ze naar Bibliotheek Eemland in Amersfoort. Via een ingewikkeld gangstelsel worden ze naar een bovenkamer van de bibliotheek geleid, waar ze een tikje gespannen wachten tot het geheime overleg zal gaan beginnen. *Niemand die het ziet* van Dolf Verroen wordt als eerste besproken. Else (tien) steekt haar vinger op: 'Dit boek gaat over een bijzonder onderwerp waar ik nog weinig boeken over heb gelezen: een jongen die homo is en wil dat dat geheim blijft.' Nils (acht) begrijpt waarom: 'Het was pas twee jaar na de oorlog en tijdens de oorlog kwamen homoseksuelen nog in een concentratiekamp terecht!' Matthijs (twaalf) denkt dat het goed is dat de schrijver dit verhaal heeft opgeschreven: 'Sommige kinderen die nu homo zijn durven dat ook niet te vertellen. Als je dit leest, dan weet je dat je ermee naar je ouders kunt stappen.'

Onderduiken met duiven

Het volgende boek op het lijstje is *Alles komt goed, altijd*

Marte Jongbloed

De Thea Beckmanprijs werd in 2002 voor het eerst uitgereikt door het *Historisch Nieuwsblad* onder de naam Bontekoeprprijs. In 2004 werd de prijs naar Thea Beckman vernoemd. Aan de Thea Beckmanprijs, die wordt toegekend door een vakjury, is een geldprijs van duizend euro verbonden. De prijs ging dit jaar naar *Verboden te vliegen* van Martine Letterie. De jury van de Jonge Beckmanprijs leest de vijf door de volwassenjury genomineerde boeken en maakt daaruit een eigen keuze. De winnaar, dit jaar Linda Dielemans met *De schaduw van de leeuw*, ontvangt een geldprijs van vijfhonderd euro en een oorkonde. De organisatie en de prijsuitreiking zijn in handen van Archeon.

Juna (acht): ‘Ik zag de oproep in *Kidsweek* en heb gelijk een sollicitatiebrief geschreven. Ik lees altijd heel veel. Deze zomer heb ik niet alleen de boeken voor de jury gelezen, maar ook nog tien andere boeken. Bij de vergadering heb ik gestemd op *Alles komt goed, altijd* omdat het heel mooi geschreven is. Daarbij had ik nog nooit een boek over de Eerste Wereldoorlog gelezen. Het boek heeft blauwe letters en de tekeningen zijn heel fijn: ze zijn niet zo duidelijk, dan kun je ook je eigen fantasie gebruiken. Het is leuk als een boek er anders uitziet dan andere boeken.’

Evan (tien): ‘Het was erg leuk om in de jury te zitten en kinderen te ontmoeten die net als ik van boeken houden. De prijsuitreiking was best wel spannend, omdat alle schrijvers naar ons keken. Zij zaten voor ons toen de envelop met de winnaar werd opengemaakt. We hadden allemaal een taak: bloemen geven, het juryrapport voorlezen of iets anders. Linda Dielemans was heel blij met haar prijs. Ze is archeoloog en kan heel mooi over geschiedenis vertellen. Haar nieuwe boek heb ik ook al gelezen, ze is nu mijn favoriete schrijver.’

Yke (twaalf): ‘Als je fantasie combineert met geschiedenis, kun je mooie verhalen schrijven. Een boek maakt geschiedenis veel leuker. *Mathilde, ik kom je halen* van Inez van Loon stond boven aan mijn top drie. Ik kon mij helemaal inleven in de gedachten en gevoelens van Mathilde die bij een steenbakkerij werkt. Het leven is daar heel zwaar, het is een heel prachtig boek. Het voordeel van dikke boeken is: je kunt er lang mee doen en er ook lang van nagenieten.’

HIEDENIS LEUKER’

van Kathleen Vereecken, dat het hart van Ida (twaalf) heeft gestolen: ‘Ik mocht de hoofdpersoon heel graag. Ik kon heel goed met haar meeleven en hoopte dat het goed met haar zou gaan.’ Dat komt omdat er veel emotie in het boek zit, denkt Norah (elf): ‘Daardoor voelde het alsof je zelf onderdeel werd van het verhaal.’ Lof is er ook voor *Verboden te vliegen* van Martine Letterie. Jeroen (tien): ‘Het is leuk dat je een deel van dit boek door de ogen van duiven beleeft.’ Yke vindt dat tegelijk een slimme zet: ‘Als je boeken over de Tweede Wereldoorlog te heftig vindt, dan is dit een beter boek om te lezen.’ Luca (tien): ‘Joden moesten ook onderduiken, ik denk dat je het daarmee kunt vergelijken.’ Bram (negen): ‘Ja, dat ze hier onderduiken met duiven is wel wat kindvriendelijker.’

Prijswinnaar

Op een stemformulier vult iedereen zijn top drie in. Als de stemmen zijn geteld is het meteen duidelijk dat de Jonge Beckmanprijs 2020 naar *De schaduw van de leeuw* van Linda Dielemans gaat. Zeventien kinderen hebben het boek in hun top drie genoemd. Er is geen tweede stemronde nodig. Frein (tien) is blij dat zijn favoriet wint: ‘Ik heb het in één dag uitgelezen, non-stop tot ik moest eten en daarna gelijk verder.’ Luca citeert een zin uit het boek die hem is bijgebleven en waar hij nog steeds over nadenkt: ‘Als je vasthoudt aan het leven dat je nooit zult hebben, vergeet je het leven te leven dat je hebt.’

Oordeel van kinderen

‘Deze kinderen kunnen zo goed verwoorden waarom ze iets spannend of niet leuk vinden. Dat doen ze beter dan menig volwassene,’ zegt Jongbloed achteraf. ‘Alles wat er in het juryrapport staat komt echt uit de monden van de kinderen rollen. Ik maak er alleen een samenhangend verhaal van. *Niemand ziet het*, bijvoorbeeld, vonden ze een heel belangrijk boek, maar ze hadden wel een tip voor de schrijver. Of hij zijn zinnen volgende keer een beetje langer kan maken, want dan wordt het meer een echt boek en is het minder snel uit. En ze vonden het einde nogal abrupt. “Dan heb ik het gevoel dat ik zelf nog een stuk erachteraan moet verzinnen,” zei een van de juryleden. Dus of hij nog een vervolg wil schrijven. Dat is dus echt hoe zij ernaar kijken.’

Publiek

Als schrijver hecht Jongbloed zelf ook veel belang aan het oordeel van kinderen. ‘Ik refereer altijd aan de prijsuitreiking in 2017, toen Rob Ruggenberg de Thea Beckmanprijs won voor *Haaieneiland*. Toen hij hoorde dat hij daarnaast ook de Jonge Beckman won, was hij zichtbaar ontroerd. Hij zei: “Het is prachtig als volwassenen je boek mooi vinden, maar ik schrijf voor kinderen. Dat is mijn publiek.” Zo kijk ik er ook naar. Het oordeel van leerkrachten en recensenten is mooi, maar kinderen moeten het lezen. Daarom vind ik een kinderjuryprijs nog belangrijker.’ ●●●

Grootmeester van de waarachtigheid

Agnes Vogt, verantwoordelijk voor internationale promotie en vertaalbeleid kinder- en jeugdliteratuur, Nederlands Letterenfonds

'Kuijers kinderboeken zijn internationale eversellers. Wat een indrukwekkende ervaring was: de presentatie van *Het boek van alle dingen* op een boekenbeurs in Rusland, in 2013. Op groot scherm verschenen statistieken over huiselijk geweld en tussen de sprekers barstte felle discussie los. Erg moedig van de uitgever om dat op die manier te organiseren. In China, een land dat veel voor jeugd vertaalt, wordt Kuijer niet uitgegeven. Hij schuwt geen enkel onderwerp; in China wordt wellicht niet alles in kinderboeken geaccepteerd. In veel landen vindt men de lichte, heldere, toegankelijke manier van schrijven over allerlei, soms lastige, onderwerpen – scheiding, discriminatie, drugsgebruik – die Nederlandse jeugdliteratuur vaak kenmerkt, juist aansprekend. Kuijer is daar grootmeester in. Als "opvolger" van Annie M.G. Schmidt ging hij weer een stap verder en op zijn beurt beïnvloedde hij een generatie jongere schrijvers, onder wie bijvoorbeeld Simon van der Geest, Marjolijn Hof, Bibi Dumon Tak en Gideon Samson.

In onze vertalingendatabase vind je 172 buitenlandse uitgaven van Kuijer, inclusief herdrukken. Zijn werk is vertaald in 27 talen, van het Afrikaans tot het Oekraïens. [Koploper: *Het boek van alle dingen* (33 uitgaven), gevolgd door *Voor altijd samen, amen* (18 uitgaven) en *Krassen in het tafelblad* (15 uitgaven), red.]. Het winnen van de ALMA in 2012 gaf daaraan een nieuwe impuls.'

Schrijver Gideon Samson

'Ik vind Guus Kuijer met afstand de beste Nederlandse kinderboekenschrijver en durf mezelf nauwelijks met hem te vergelijken. Wat hij teweegbrengt: de lezer het gevoel geven dat die wordt gezien en geaccepteerd zoals hij of zij is. Kuijer neemt zijn lezers volstrekt serieus. Daarbij doet hij nooit aan mooischrijverij. Ik ben daar ook allergisch voor, maar het is allemachtig moeilijk er niet toe te worden verleid. Zonder opspraak blijft er een soort helderheid staan die een verhaal boeiender, aangrijpender maakt – waarachtiger.

Hele scènes uit zijn boeken die ik als kind las, kan ik zo oplepen. *Een hoofd vol macaroni* was een van mijn favorieten, een soort *West Side Story* voor kinderen. Die onhandige kindervertierdheid tussen Madelief en Tom, aanvoerder van een straatbende; ik wilde ook zo zijn, dat meemaken. Later, voor ik zelf besloot dat ik boeken moest gaan schrijven, gaf mijn oudste zus mij *Het boek van alle dingen*, met de gedachte: dat vindt mijn broertje vast mooi. "Dit boek is van multatuli-aanse schoonheid!!!" sms'te ik terug. Er zit een onderkoelde geestigheid in zijn werk die nooit flauw wordt. Dat herken ik van onze opvoeding, van hoe wij thuis met elkaar omgaan: met veel humor waar niet per se hardop om hoeft te worden gelachen.'

SPRANKELEND EN AMOREEL – In januari 2021 mag Guus Kuijer de Constantijn Huygens-prijs voor zijn oeuvre in ontvangst nemen. Schrijvers en een jeugdboekenexpert over zijn werk en invloed.

DOOR EVA GERRITS

Schrijver en theatermaker Michael de Cock

‘Guus Kuijer heeft het genre van de Nederlandstalige jeugdliteratuur geholpen volwassen te worden, te emanciperen. Ik ben hem gaan lezen toen ik voor mijn eigen schrijven ging kijken hoe anderen dat doen. *Met de poppen gooien* vond ik gelijk heerlijk en baanbrekend; het heeft iets zeldzaam amoreels, wat me in zijn latere werk ook opviel. Zijn personages zijn kwetsbaar en moedig. Hun verzet tegen de patronen waarin ze gevangen zitten, die beukende mensjes tegen het heersend kader: heerlijk onontkoombaar en herkenbaar. In vederlichte, schijnbare eenvoud vangt hij ze in hun menselijke onvolmaaktheid en machteloosheid. Zo laat hij je een glimp van herkenning ervaren, een sprankel van het gegeven dat we slechts mensen zijn. Daarmee helpt hij je een inzicht te vormen, een wereldbeeld te aanvaarden; de werkelijkheid te begrijpen. Ondanks de humanist die Kuijer is en zijn strijd met godsdienst – een grondtoon in *De Bijbel voor ongelovigen* –, maakt die drang naar aanvaarding hem, in mijn ogen, een amoreel schrijver, die oordeel en vermogen tot mededogen bij de lezer legt. Je wordt ertoe uitgenodigd, maar je kan, net als de personages, ook wegstijgen. De afwezigheid van een stichtelijke moraal, de onbeschermdheid die om zijn jonge personages hangt, scheidt een sfeer waarin van alles kan gebeuren – zoals het leven is. Er komt natuurlijk ook techniek bij kijken, en Kuijer is een steengoede schrijver. Hij gebruikt geen woord te veel en de verhaalopbouw zit mooi, soms complex, in elkaar. Hij gaat niet voor zijn lezers op de knieën. Neem *Het boek van alle dingen*: niet per se een kinderboek, maar “gewoon” een boek over een vader die fanatiek opgaat in zijn geloof en daarmee zijn gezin terroriseert. Kuijer benut het kinderspectief ten volle, gaat de gruwel niet uit de weg en creëert een vorm van hyperrealisme die “nabootsing” of “observatievermogen” ontstijgt. Zoals hij plotgedrevenheid combineert met knippen uit de stroom van het leven, vind ik heel goed: een juist evenwicht tussen wat plot moet zijn, en wat gewoon “zijn” is. Zijn werk heeft mijn vertrouwen gesterkt dat je compromisloos kan schrijven over alles. En dat er geen enkel excuus is om in een boek voor een zevenjarige een slechte zin in elkaar te knutselen. Elke goeie zin voor kinderen is er ook een voor volwassenen.’

Schrijver Simon van der Geest

‘Hoe Kuijer zijn weerklink vindt in mijn werk, vind ik moeilijk te duiden. Misschien de vreugde voor dialogen, korte zinnen. Zijn taal is zó levendig. En hij heeft de durf, het gemak, om een heel eenvoudige situatie toch nieuw en spannend voor het voetlicht te brengen. Hij zet kinderen op een voetstuk en durft kritisch te zijn naar volwassenen; *Grote mensen, daar kun je beter soep van koken...* Het valt me trouwens op hoe vrij de kinderen in zijn werk zijn: ze struïnen door de buurt, worden een beetje aan hun lot overgelaten. Ouders letten vroeger veel minder op. Met mijn zoon van acht jaar ben ik *Madelief* aan het lezen en ook hij geniet er ontzettend van. Je zou denken dat dit boek het moet afleggen tegen spannende en snelle titels van tegenwoordig, toch wordt hij gegrepen door de alledaagse dingetjes die Madelief meemaakt en die, door Kuijers beschrijving, heel grappig, herkenbaar en goed voorstelbaar zijn. Naast de taal zijn het ook de dingen die hij eruit licht waarop kinderen reageren. Je voelt zijn eigenwijsheid erdoorheen sijpelen. Mijn zoon kwam zelf laatst met *Het boek van alle dingen*; hij had er op school een stukje uit gehoord en was zowat van zijn stoel gerold van het lachen.

Ik geniet ook erg van *De Bijbel voor ongelovigen* – Genesis, het begin, vond ik een waanzinnige ervaring. Onder zijn verhouding tot religie zit ontzettend veel woede, lijkt het, en tegelijk spreekt het boek van liefde voor die Bijbelverhalen.

De zwarte stenen – een onbekendere titel – maakte op mij als kind een verpletterende indruk. Het is vrij bitter en ontluisterend; het speelt in een oude wereld, er wordt in het begin al een kind vermoord en ook wrok tegen het geloof zit erin, verpakt in een spannend avontuur. Heel indrukwekkend. Anders dan *Madelief*, maar in stijl en dialogen een echte Kuijer.’

Jeugdstdsdichter Vienne Haagoort

'HET STADSDICHTERSCHAP IS EEN ONTDEKKINGSREIS'

Anoek Hilt (zeventien) schrijft gedichten over haar geliefde stad Heerlen, Femke Kerkhoven (veertien) over het historische centrum van Gouda en Vienne Haagoort (zeventien) is de eerste jeugddichter van Rotterdam. Hoe verhouden deze jonge stadsdichters zich tot hun stad? En waarom zijn ze zo verslingerd aan het schrijven van gedichten?

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Vienne Haagoort werd in februari 2020 de eerste jeugdstdsdichter van Rotterdam. Net als stadsdichter Dean Bowen houdt ze van taal en schrijft ze gedichten over alles wat met de stad te maken heeft.

'Knutselen met woorden, gekke dingen ermee doen, dat heb ik altijd leuk gevonden. Zolang als ik me herinner schrijf ik over alles wat ik zie en voel, wat binnenkomt, waar ik iets over kwijt wil. Eigenlijk vond ik het altijd heel spannend om iets te delen wat van mij is, maar toen ik het bericht zag dat je je kon aanmelden als stadsdichter, dacht ik: wat heb ik te verliezen? Het is toch alleen maar heel erg leuk? Ik heb twee gedichten ingestuurd en werd uitgekozen als finalist. We volgden met een groep van acht finalisten een workshop en kregen daarna de opdracht om twee gedichten te schrijven; een over de stad en een vrije tekst. Die hebben we voorgedragen voor het publiek. Ik was heel verrast toen ik werd uitgekozen. Mijn eerste stadsgedicht heb ik aangeboden aan burgemeester Aboutaleb tijdens een raadsvergadering.

Ik woon al mijn hele leven in Rotterdam. Wat de stad voor mij betekent, vind ik moeilijk uit te leggen. Het is een gevoel. Rotterdam heeft veel cultuurverschillen, dat is mooi om te zien, maar het is niet in alle opzichten een goede stad. Er worden ook mensen neergestoken en soms gebeuren er dingen die te erg zijn voor woorden. Met poëzie en spoken word kun je dat op een mooie en positieve manier aan de orde stellen. Ik heb al verschillende gedichten in opdracht geschreven, bijvoorbeeld voor Villa Zebra, bij het werk van een beeldend kunstenaar. Het resultaat is te zien in de tentoonstelling 'Sea de zee'. Verder heb ik een gedicht voor een kalender mogen schrijven en ook veel mensen ontmoet. Ik heb overal van genoten, het is jammer dat door corona van alles is geschraapt, al zijn er wel online initiatieven voor in de plaats gekomen. Ik hoop dat ik in de toekomst weer evenementen ga meemaken. Dat ik veel mag luisteren naar dichters, kan horen hoe andere mensen poëzie schrijven en voordragen om daar weer van te leren.'

Femke Kerkhoven was met haar dertien jaar de jongste finalist in de strijd om het junior stadsdichterschap van Gouda. Op 14 september 2019 werd ze geïnstalleerd naast voormalig stadsdichter Pieter Stroop van Renen.

‘Gouda is een mooie, oude stad. Ik heb er mijn hele leven gewoond. De mensen zijn heel aardig, ik vind het stadhuis heel mooi en ook de markt, vooral ’s avonds met lichtjes in de winter. En we hebben natuurlijk de Goudse stroopwafels en de Goudse kaas, zo typerend voor de stad. In een folder in de bibliotheek zag ik dat Gouda op zoek was naar een junior stadsdichter. Ik had gedichten opgestuurd en zat bij de finalisten. Tijdens de finale droegen we gedichten voor die we van tevoren hadden geschreven. Dat was spannend. Toen ik werd uitgekozen, was ik heel verrast, want ik was de jongste van de vier kandidaten.

Al sinds ik kan schrijven ben ik bezig met verhalen en gedichten. Meestal gaan die over dingen die ik zelf heb meegemaakt of heb gezien op straat. Schrijven is een manier om me te uiten. Vroeger dacht ik dat gedichten moesten rijmen, dat vond ik toen mooier. Ik probeer het nu ook zonder te doen. Het leuke aan poëzie is dat iets in woorden wordt uitgedrukt, zonder dat het helemaal wordt uitgelegd. Je kunt er als lezer zelf over nadenken. Behalve van schrijven houd ik ook veel van lezen. Daarom wil ik anderen laten zien hoe leuk het is om te lezen en ze aanmoedigen om dat meer te doen. Zo heb ik een gedicht geschreven over ontleding.

Als stadsdichter schrijf je ook gedichten voor speciale momenten. Voor Kaarsjesavond vorig jaar mocht ik een gedicht schrijven en voordragen. Dat was echt heel erg leuk om te doen. Pieter Stroop van Renen is nu geen stadsdichter meer, maar hij geeft mij nog steeds tips, zoals dat ik bij het voordragen goed moet articuleren, rust moet nemen en af en toe stil moet durven zijn om nadruk te leggen. Helaas zijn er allerlei evenementen afgelast. Zo zou ik een gedicht voordragen bij een optreden van De Pionier, een harmonieorkest dat 75 jaar bestaat. Ik vind het erg jammer dat het niet doorgaat.’

Anoek Hilt werd op 31 maart 2019 geïnstalleerd als jeugddichter van Heerlen.

Ze opereert naast stadsdichter Jan Widdershoven.

‘Ruim anderhalf jaar ben ik nu jeugddichter van Heerlen. Ik heb al mooie momenten mogen meemaken en veel bijzondere mensen leren kennen. Het heeft me ook anders naar de stad doen kijken. De laatste tijd, bijvoorbeeld als ik een tussenuur heb, loop ik door de stad voor inspiratie en kom ik op heel leuke plekken terecht. Zo ontdekte ik een boekwinkeltje voor goede doelen, daar ben ik vrijwilliger geworden. Toen ik daar voor het eerst binnenkwam vond ik dat zo gaaf! Ik ontdek nu plekken die eerst verscholen waren. Het stadsdichterschap is voor mij een ontdekkingsreis.

Heerlen is een stad vol geschiedenis en heeft veel gezichten, je raakt er nooit uitgekeken. Er is het Romeinse verleden en natuurlijk de geschiedenis van de mijnen. Als ik door de stad loop voel ik een verbondenheid. Drie jaar geleden maakte ik eens een foto met de ezel, een standbeeld op het Pancratiusplein. Ik kom nog elke dag met de fiets langs dat beeld. Zo heb ik aan elke plek een herinnering. Een van mijn eerste gedichten als jeugddichter droeg ik voor tijdens de opening van de expositie over Basquiat in museum Schunck. Koningin Máxima was daarbij, ik heb met haar gepraat. Afgelopen augustus was er een carillonfestival bij de Sint-Pancratiuskerk. Frank Steins, de stadsbeiaardier, was 25 jaar in dienst. Ik heb daar een gedicht over geschreven en mocht dat voor het hele plein voorlezen. Ook dat was een bijzonder moment.

Behalve in mijn eentje gedichten schrijven, zou ik ook graag andere mensen bij het stadsdichterschap betrekken. Het is fijn om met mensen in gesprek te gaan en vanuit daar iets te schrijven over de stad. Binnenkort heb ik weer een afspraak met Jan Widdershoven, de stadsdichter. We hebben een leuke samenwerking en schreven samen al vijf duetten. Een van onze plannen is nog om met mensen op straat en cafés een estafettegedicht te schrijven. Dat gaan we hopelijk doen als corona het weer toelaat.’

Femke Kerkhoven

Anoek Hilt

Er waren eens drie biggetjes.

Zij verbleven anderhalve meter van elkaar met hun gezin in huis.

Al in het eerste klonk getier van de jongste:

‘Pap, waarom moet ik zó vaak mijn handen wassen?’

Vader haalde zijn schouders op:

‘Stro is als een kruiselingse laatste eer.

Het blijft liggen tot het vergaan is.

We lijnen niet ons leven.’

Hij dacht na

of hij meer te herhalen had.

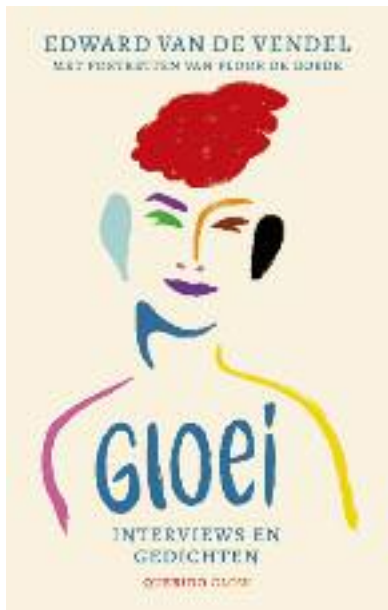
Maar ergerde zich aan de overdwarse pupillen, die de kleine al bij z’n geboorte had.

‘Hup! Ga nu maar met je tenen spelen!

En laat mij de krant lezen!

We tellen later wel onze afdrucken na.’

Fragment uit: *De drie biggetjes*, een corona-gedicht van Anoek Hilt
stadsdichterheerlen.nl

Queer 1: Gloei

Samen met Querido Kind initieerde Edward van de Vendel de imprint Querido Glow. Het nieuwe fonds bestaat uit young-adultpublicaties met hoofdpersonen uit het hele queer-spectrum: 'De wereld van jongeren is veranderd, en de gesprekken van jongeren over gender ook,' aldus Van de Vendel in de Vlaamse krant *De Standaard* over zijn bijzondere initiatief. Eind september is de reeks afgetrapt met het interviewboek *Gloeï* (15+). Eenentwintig jongeren tussen de zestien en drieëntwintig jaar vertellen aan de hand van heldere vragen van Van de Vendel openhartig en uitgebreid over hun persoonlijke en ontroerende zoektocht naar hun geaardheid. Zo zegt Ahmad (tweeëntwintig): 'Liefde, vind ik, hangt samen met de mens die de ander is, niet met wat hij of zij is.' Hoe verschillend de jongeren ook zijn, volgens Van de Vendel hebben ze één ding gemeen: 'Ze geloven in het licht dat aanspringt als je leest over iemand waarin je jezelf herkent.' De interviews lezen als dialogen. Ze worden voorafgegaan door een getekend portret van Floor de Goede en een op het gesprek geïnspireerd gedicht van Van de Vendel. *Gloeï* is een kloek boek dat laat zien hoe breed de liefde is. [MN]

Gloeï. Interviews en gedichten, Edward van de Vendel & Floor de Goede (ill.). Querido Glow, € 22,50

Griffelwinnaars categorie twaalf tot vijftien jaar

- Sallie Mo (dertien) uit Sjoerd Kuypers *Bizar* (Hoogland & Van Klaveren) heeft een onstilbare leeshonger. Na haar opa's dood zet haar psychiater haar op rantsoen: in plaats van lezen moet ze tijdens haar Waddeneilandvakantie zelf schrijven. Dat resulteert in een wervelend, hartbrekend dagboekavontuur met als inzet de waarheid. Daarbij werpt Kuyper bij monde van zijn onvergetelijke protagonist terloops allerlei grote maatschappelijke thema's op en viert hij de kracht van verbeelding en fictie.

- Het boek *Dor* van Neil en Jarrod Shusterman (*Fantom*) schetst een angstaanjagend toekomstbeeld dat dicht bij de werkelijkheid ligt. Vertrekpunt is een waterkort in Californië ten gevolge van een door de klimaatverandering veroorzaakte droogte. Als de watertoevoer definitief stopt, slaat in de buurt waar Alyssa met haar ouders en broertje woont, de blinde paniek toe. Eerst wordt er gehamsterd. Maar dan komen de onderlinge irritaties. Uiteindelijk monden die uit in een overlevingsstrijd waarbij niemand elkaar meer vertrouwt. Zinderend verhaal waarin de droogte je soms letterlijk de adem beneemt. [MN]

Queer 2: Als Vuur

In het dagelijkse leven zouden Anna en Lou(ise) elkaar nooit zijn tegen gekomen: Anna's vader heeft een hernia en moet rond zien te komen van een arbeidsongeschiktheidsuitkering; Lou is het prototype rijkeluijskind. Maar wanneer het tweetal aan het begin van de zomer bij toeval dezelfde veerpont naar een eilandje voor de Zweedse kust neemt, kruisen hun blikken elkaar onwillekeurig. Vanaf dat moment is hun wederzijdse nieuwsgierigheid gewekt. Op een oprechte, vanzelfsprekende manier beschrijft de Zweedse Sara Lövestam (1980) vanuit het wisselende perspectief van Anna en Lou hoe er heel voorzichtig een bijzondere liefde opbloeit tussen de twee tieners. Lövestam, die behalve jeugdboeken ook historische romans, thrillers en non-fictie over de Zweedse taal heeft gepubliceerd, hanteert een lichte verteltoon en toegankelijke schrijfstijl. Doordat ze niet zozeer de nadruk legt op de seksuele geaardheid van haar hoofdpersonages, maar het haar meer gaat om het ontdekken van wie je bent met behoud van eigenwaarde, leest *Als Vuur* (12+) vooral als een meeslepend zomer verhaal over een eerste grote liefde. [MN]

Als vuur, Sara Lövestam. Querido Glow, € 18,99

Eigen dichtkunst

Uit onderzoek blijkt dat het zelf schrijven van een verhaal of gedicht jongeren kan stimuleren om meer te gaan lezen. De lessen creatief schrijven die in de praktijk het meest effectief zijn, besteden vaak ook aandacht aan lezen, bijvoorbeeld door het bestuderen van een bestaande tekst die de leerlingen zelf ook moeten schrijven. Behalve officiële lessen creatief schrijven die onder meer via online lesmethodes Nederlands worden aangeboden, zoals PLOT26 (plot26.nl) en BruutTAAL (bruuttaal.nl), zijn er ook steeds meer schrijfwedstrijden. Zo organiseert Het Poëziepaleis voor diverse leeftijdsgroepen meerdere dichtwedstrijden. Voor twaalf- tot achttienjarigen zijn dat Dichter bij 4 mei, de poëziewedstrijd voor jongeren rondom de Nationale Herdenking waarbij de winnaar op de Dam mag optreden, en Doe Maar Dicht Maar. De beste gedichten, raps, of songteksten worden opgenomen in de bundel *Doe Maar Dicht Maar 2021*. De tien, door een vak- en jongerenjury gekozen allerbeste dichters, krijgen een aparte prijs. Deelnemers kunnen tot 10 februari hun gedichten insturen. [MN] poeziepaleis.nl

Queer 3: Dit is best wel een episch liefdesverhaal

Filmliefhebber en aspirant-scenarioschrijver Nate gelooft niet meer in de goede afloop van liefdesverhalen sinds zijn vriendinnetje Florence hem met een meisje bedrogen heeft. Totdat zijn oude jeugdvriend Oliver terug naar Seattle verhuist en bij hem op school komt. Kan hij Nates gebroken hart weer lijmen? *Dit is best wel een episch liefdesverhaal* (14+) is het speelse YA-debuut van jeugdboekenschrijver Kacen Callender, die in de VS wordt geprezen om zijn talent zich oprecht te kunnen verplaatsen in de zielenroerselen van hedendaagse tieners en adolescenten. Zo draait het in *Dit is best wel een episch liefdesverhaal* niet alleen om de complexe romance-in-wording tussen Nate en Oliver, maar evengoed om de ongemakkelijke nieuwe vriendschapsrelatie tussen Nate en Florence, alsook die tussen Nate en zijn moeder, die sinds zijn vaders dood worstelt met het bestaan. Sterk van Callender is dat de seksuele geaardheid van Nate, Florence en Oliver eigenlijk geen issue is, zoals dat ook geldt voor hun diverse etnische afkomst. Het gaat Callender, zelf zwart, queer en trans, om de innerlijke groei van de jongeren en dat wat hen drijft in hun relaties. [MN]

Dit is best wel een episch liefdesverhaal, Kacen Callender. Querido Glow, € 18,99

Poëzieweek 2021

Donderdag 28 januari 2021 is het Gedichtendag en daarmee wordt ook de jaarlijkse Poëzieweek in Nederland en Vlaanderen afgetrapt. Het thema dit jaar is 'samen'. Om die reden is het poëziegeschenk door de Vlaamse dichter Maud Vanhauwaert en de Nederlandse dichter Rodaan Al Galidi in gezamenlijkheid geschreven. Het geschenk wordt in de Poëzieweek gratis meegegeven bij een aankoop van poëzie van 12,50 euro. Voor leerkrachten die op zoek zijn naar inspiratie, concrete tips en verdiepende ideeën voor de les Nederlands of een andere les, zijn er gratis poëzielessen te vinden op de vernieuwde website van de Poëzieweek.

Ook inspirerend: het fenomeen raadgezicht. Dit is een gedicht waarin één woord ontbreekt. Het idee is dat de lezer het missende woord probeert te vinden, waarbij goed of fout niet telt. Kinderen en jongeren worden zo uitgedaagd kritisch te lezen en na te denken over de tekst. Raadgezicht is een initiatief van schrijfster Rian Visser en Het Poëziepaleis. Voorbeelden van raadgezichten voor veertienplussers zijn te vinden op raadgezicht.nl. Ook vind je daar informatie over dichters en lessen/schrijfpodcasts bij de verschillende gedichten. [MN] lezen

poezieweek.com

Uit: *Het amusement*

Betrokkenheid in beeld

REPRESSIE EN VERMAAK – Het genre van de graphic novel gedijt bij maatschappijkritische verhalen. Deze kwalitatieve uitgaven nodigen uit tot nadenken en discussie en zijn goed inzetbaar in het onderwijs.

DOOR EVA GERRITS

Uitgaan. Van kroeg, via restaurant, naar club, langs neonlichten en reclame. Eindeloos ouwehoeren, filosoferen. Dansen tot je neervalt. Lijntje snuiven in de toiletten. Nog één. Pillen. Vervoering. Inzinking. Eenzaamheid. Reprise.

In variaties passeert dit alles, en meer, de revue in *Het amusement*, het schitterende, wervelende kunstwerk waarin Brecht Evens in talloze aquarellen drie laat-twintigers vangt tijdens hun odyssee naar vermaak en verlossing – die waarschijnlijk weer niet komt. In deze verzorgde, lijvige uitgave (gebonden, met leeslint) over de aantrekkingskracht en keerzijden van absoluut hedonisme – Evens zelf niet vreemd – is zijn betrokkenheid niet alleen voelbaar in de gekwelde personages en hun verslaving aan extase, maar vooral ook in de gedetailleerde, soms barstensvolle en dan weer uitgebeende afbeeldingen, waarin de tekst voor ieder personage in een eigen handschrift en kleur door het kaderloze beeld loopt. Voor jongeren, die nu het uitgaansleven moeten missen, nachtenlang een overrompelend, veilig alternatief.

Het amusement, Brecht Evens.

Oogachtend, € 35,-

Iris. Een roman voor kijkers, Lo Hartog

van Banda & Thé Tjong-Khing (ill.).

Sherpa, € 45,-

Dragman, Steven Appleby.

Podium, € 28,-

De smokkelaar, Milan Hulsing.

Scratch, € 29,90

Franklin. Een Nederlands bevrijdingsverhaal, Marga Altana & Brian Elstak (ill.).

Rose Stories, € 16,95

Alle dagen ui, B. Carrot.

Soul Food Comics, € 23,50

Tot ster gekneet

Iris. Een roman voor kijkers van Lo Hartog van Banda en Thé Tjong-Khing thematiseert ook de dominante zucht naar vermaak en maakbaarheid. De broeierige beeldroman zag het daglicht in 1968, als 'eerste Nederlandse strip voor volwassenen', zoals het omslag van de heruitgave uit 2018 vermeldt. Is in *Het amusement* nog de echte wereld herkenbaar; *Iris* speelt zich af in een vervreemdende, futuristische omgeving waarin *stardom* het hoogste goed is en een jonge vrouw wordt uitgebuit door een kwaadwillige massa-entertainer. De hoofdpersonages en het toekomstbeeld spatten psychedelisch van de pagina's; op de achtergrond houden hoogbejaarde gelovigen in bruine lommen bordjes 'Terug naar de bom' en 'Ban de seks' omhoog. Een boek vol curiosa, gemaakt in een geëngageerde tijd, waarvan de thematiek onverminderd actueel is. Als bonus is er een uitgebreid nawoord plus beeldmateriaal over achtergronden en totstandkoming van het verhaal.

Serie-superheldenmoordenaar

Voor een les over diversiteit is *Dragman* heel geschikt. Zodra de protagonist daarin vrouwenkieren aantrekt, krijgt hij superkrachten. Op zich niets bijzonders: in het universum van het boek komen, behalve normale mensen, allerlei types voor met bijzondere gaven, zoals Hindsight, die in iemands verleden kan kijken, en Flypaper, die al vliegend en zichzelf uitrollend vallende mensen kan redden die aan haar kleefpapier blijven plakken. In tekstuele intermezzo's komt een serie-superheldenmoordenaar aan het woord. Die moet worden gestopt, maar niets is wat het lijkt. Steven Appleby voert de lezer via gekleurde en zwart-witillustraties, al naar gelang het verhaal zich in heden of verleden afspeelt, door de lagen van zijn eigenzinnige verhaal. In het nawoord vertelt hij over zijn eigen worsteling met genderidentiteit en wording als travestiet.

Subversieve comics

Avonturen van een superheld spelen ook in *De smokkelaar* van Milan Hulsing, die eerder *De aanslag* van Harry Mulisch verstripte. Opnieuw kiest hij voor een oorlogssituatie: een Hongaarse banneling smokkelt in de Koude Oorlog subversieve comics rondom een kosmonautische held die de Russische onderdrukker ridiculiseert, naar het Westen. Onderdrukking, zwendelpraktijken en profiteurs – dit avontuurlijke en ingenieus geconstrueerde verhaal, uitgevoerd in ruwe streken en overwegend sobere kleuren, is losjes gebaseerd op de ondergrondse stripcultuur in het voormalig Oostblok en het werk van de Tsjecho-Slowaakse illustrator Zdeněk Burian, die zelf betrokken raakte bij list en bedrog.

Zwarte bevrijders

Het subgenre van de oorlogsbeeldroman is nog een bijzondere titel rijker met *Franklin. Een Nederlandse bevrijdingsverhaal*, geïllustreerd door Brian Elstak, geschreven door Marga Altana en uitgegeven door Rose Stories, de uitgever-producent die multiculturaliteit hoog in het vaandel heeft. Een getekend portret van de zwarte soldaat Franklin siert de voorkant van het boek, het gezicht van zijn Nederlandse vriendin-in-oorlogstijd Liesbeth de achterkant. Het binnenwerk bevat hun liefdesverhaal tijdens de Tweede Wereldoorlog en de zoektocht van hun kleinkind naar haar wortels. Het is gebaseerd op historische bronnen: dagboeken van Nederlanders, oorlogsdocumenten en herinneringen van Afro-Amerikaanse soldaten die hielpen het land te bevrijden. Segregatie en racisme in het leger, alleenstaand moederschap en een reconstructie van afkomst in een helder, aangrijpend en door Lyanne Tonk prachtig vormgegeven verhaal.

Catch-22

Je zal maar een militaire coup ontvluchten en, denkend dat je veilig bent, stranden in detentiecentrum Schiphol. Hulp? Een toekomstperspectief? Vergeet het maar. In haar debuut tekende de sociaal-maatschappelijk gedreven B. Carrot met ingetogen palet het fictieve verhaal op van Saied Al-Karim (een pseudoniem), gebaseerd op ware gebeurtenissen. *Alle dagen ui* laat zien wat zich afspeelt achter ambtelijke terminologie en geheimhoudingsverklaringen, waar een Catch-22-achtig gevangenisregime en pestrijen de dienst uitmaken. Goede input voor lessen in burgerschap/maatschappijleer, ook door de persoonlijke notitie van de echte 'Saied' en de informatie van het Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt in het nawoord. ●●●

Uit: *Alle dagen ui*

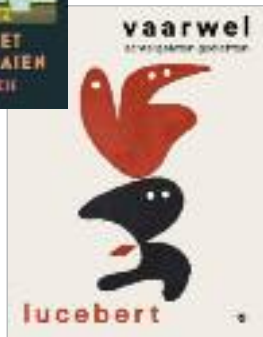
Uit: *Dragman*

Uit: *Franklin. Een Nederlandse bevrijdingsverhaal*

Uit: *Iris. Een roman voor kijkers*

Leestips voor Poëzieweek

- Veel mensen menen dat poëzie voor hen te moeilijk is. In *Dit gaat niet over grasmaaien* legt Ellen Deckwitz uit waarom ze het mis hebben en belicht ontroerende, hilarische en verbeeldingsrijke facetten van poëzie. Ze vertelt waarom er opeens zoveel gedichten over corona werden geschreven, hoe het lezen van verzen je een betere minnaar kan maken, buigt zich over de vraag of er zoiets bestaat als *young adult poetry* en meer: *Dit gaat niet over grasmaaien* gaat over lezen én over leven.
- Lucebert was een van de bekendste na-oorlogse dichters en voorman van de Vijftigers, de literaire beweging waartoe ook Remco Campert en Hugo Claus behoorden. Zijn gedichten staan bekend als revolutionair en geëngageerd; zelf was hij omstreden: tijdens de Tweede Wereldoorlog sympathiseerde hij met de nazi's. Onlangs werd oud werk van hem ontdekt en gepubliceerd. *Vaarwel* bevat vier gedichten waarin Lucebert zich toont van zijn meest lyrische, verliefde en verlangende kant, en is verrijkt met eigen tekeningen en facsimiles van de gedichten. [EG]

Dit gaat niet over grasmaaien, Ellen Deckwitz. Pluim, € 19,99

Vaarwel. Achtergelaten gedichten, Lucebert. Bezige Bij, € 26,99

HipHop in je bieb

Veel jongeren spelen actief met taal en maken daarvan hun werk (zie onder andere de rubriek 'Passie voor taal' op pagina 28, 29 in de *Lezen*); de jongerencultuur is springlevend. Het programma HipHop in je bieb, ontwikkeld door Probiblio, speelt daarop in en laat zien wat jongeren en bibliotheken elkaar te bieden hebben. HipHop in je bieb is gezamenlijke programmering, wisselende collecties en informele educatie rondom hiphop/*urban culture* door bibliotheken ineen. Op de website hiphopinjeebieb.nl is uitgebreide informatie te vinden over masterclasses talentontwikkeling, waarbij taal en performance centraal staan; een actuele urban boekenlijst met titels over cultuur en lifestyle, entrepreneurship, dans, mode, enzovoort; een beleidsplan voor bibliotheken; een speciaal ontworpen en goedkoop te bestellen meubel om de urban collectie aantrekkelijk te presenteren; en veel meer. In gratis online lespakketten, geschikt voor bovenbouw van het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs, staan teksten van Ronnie Flex, Josylvio, Noname en Kendrick Lamar centraal. De lespakketten zijn geïnspireerd op korte beeldverhalen (*nutshells*, geïllustreerd door Linda van Bruggen) over de rappers en hoe zij spelen met taal, die vrij te delen zijn op Instagram. [EG]

hiphopinjeebieb.nl

Winternachten Festival

Het 26ste Winternachten internationaal literatuurfestival Den Haag vindt plaats van 13 tot en met 17 januari 2021, met als thema: 'Het is aan ons'. Bezoekers kunnen dan, onder voorbehoud van coronamaatregelen, terecht op vertrouwde en nieuwe festivallocaties door heel Den Haag, waar ze kunnen genieten van ontmoetingen met schrijvers, artiesten en woordkunstenaars van over de hele wereld. De organisatie acht het van belang, juist nu, om tijdens het Winternachten festival fysiek samen te komen, met inachtneming van veiligheidsvoorzorgen; in kleinere samenkomsten is de ervaring intenser. Tegelijk houdt zij er rekening mee dat een deel van het programma alleen online te volgen zal zijn. 'De coronapandemie, de klimaatcrisis en de Black Lives Matter-beweging,' zo vermeldt de website, 'maken duidelijk: we moeten onze krachten bundelen en het is aan ons om verschil te maken. Maar wie is die "ons"? Welk verschil gaan we maken? Daarom is "Het is aan ons" het Winternachten festival 2021-thema, ontleend aan een zinsnede uit een bijzonder interview van Eva Meijer bij het radioprogramma *Kunststof*.' Op de website en Facebookpagina van het festival wordt het volledige programma bekendgemaakt. [EG]

writersunlimited.nl

Expositie Papier Hier

Creatief platform MOAM initieert in samenwerking met het Nederlands Letterenfonds, de KB, de CPNB en Huis van het Boek een unieke expositie die kunst combineert met boeken. Zestien jonge kunstenaars uit verschillende disciplines, onder wie Seok-Hyeon Yoon, Gyatso Davids en Fleur Peters, zijn gekoppeld aan zestien Nederlandse dichters en schrijvers, onder wie Thomas Olde Heuvelt, Paulien Cornelissen en Splinter Chabot. In de afgelopen maanden werkten de kunstenaars nauw samen met de auteurs, en creëerden zij werk geïnspireerd op een boek van de auteur. Elk kunstwerk heeft gerecycled papier als basismateriaal. Doel van de expositie is bezoekers op een innovatieve manier inspireren en informeren over kunst, boeken en duurzaamheid. De expositie, uitgesteld wegens corona, zal naar verwachting in de eerste maanden van 2021 plaatsvinden. Oprichter van MOAM, Martijn Nekoui: 'Het is enorm bijzonder om de inspiratie van zowel schrijvers als kunstenaars in tweetallen te zien samenkomen. Van de kleurrijke jeugd van Abdelkader Benali tot de griezelige, papieren maskers van Paul van Loon en van papier koken en vervormen met Yvette van Boven tot de typemachine uit de jeugd van Esther Verhoef.' [EG]

moamamsterdam.com

Geëngageerde boeken voor kerst

- Met *De naam van mijn vader* voltooide Rindert Kromhout zijn trilogie over de schrijversfamilie Mann. In *Een Mann* beschreef hij de jonge jaren van Klaus Mann. Opvolger *En ik was zijn held* toont hoe de Manns de nazidictatuur ontvluchtten. *De naam van mijn vader* verhaalt hoe het was voor Klaus en vele anderen om jarenlang in ballingschap te leven. Hoe keken ontvangende landen naar de vluchtelingen; en hoe verliep de terugkeer naar Duitsland, na de oorlog? Behalve een prachtig sluitstuk van een kunstenaarsfamiliegeschiedenis, is *De naam van mijn vader* een universele vertelling van vluchtelingen.
- Migreren vanuit niet-westerse landen brengt bagage met zich mee: ontworteling, heimwee, trauma, en het eeuwig onbereikbare erbij willen horen. Wanneer mag je jezelf Nederlander noemen, en is dat ook wat je echt wil? Mag je kritiek hebben op je nieuwe vaderland? Mag je het debat bepalen? En wat is er eigenlijk mis met geluk zoeken? (Kinderen van) migranten komen aan het woord in *De goede immigrant*, samengesteld door Dipsaus, de tweewekelijkse podcast gemaakt door vrouwen van kleur. Ze laten zien hoe het is om van generatie op generatie de realiteit van 'de ander' te moeten leven. [EG]

De naam van mijn vader, Rindert Kromhout. Leopold, € 19,99

De goede immigrant, diverse auteurs i.s.m. Dipsaus. Pluim, € 21,99

Dag van de Literatuur gaat lokaal

Ook de Dag van de Literatuur, per tweejaarlijkse editie goed voor zo'n vijfduizend bezoekende leerlingen, ontsnapt niet aan de impact van de heersende pandemie. Daarom verandert organisatie Passionate Bulkboek van richting, maar niet van doel: jongeren laten proeven van het beste wat de literatuur te bieden heeft. Die verandering van richting mag letterlijk worden genomen: als leerlingen niet met de bus naar De Doelen in Rotterdam mogen komen, komt er een goed gevulde bus met schrijvers naar de scholen toe. Niet op één dag, maar gedurende een week. Of twee. Zo lang als nodig is om al die vijfduizend leerlingen te bereiken. Onder anderen Alex Boogers, Joke van Leeuwen en Splinter Chabot hebben alvast hun deelname bevestigd en zullen van 15 tot en met 26 maart uitrijden, in wisselende samenstellingen en constellaties. Om logistieke redenen is deelname mogelijk vanaf dertig leerlingen; kleinere groepen kunnen contact opnemen met de organisatie. Inbegrepen in de ticketprijs (€ 19,50 per persoon, te bestellen via de website): een aanvullend educatief pakket met online webinars, workshops en lezingen van vooraanstaande schrijvers, gratis voor leerlingen toegankelijk via een inlogcode. [EG]

dagvandeliteratuur.nl

‘Ik wil jongeren laten zien dat

IDEOLOGIE IN STRAATTAAL – Soortkill publiceerde vorig jaar het succesvolle *Smibanese woordenboek 2.0*, een vindingrijke wegwijzer in de straattaal van de Bijlmer. Nu werkt hij aan *Smibologie*, een handboek geschreven in het Smibanees dat jongeren zelfvertrouwen moet geven. ‘Ik wil ze laten zien dat school en criminaliteit niet de enige opties zijn. Je kunt ook besluiten om jezelf te ontwikkelen.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Soortkill houdt kantoor in het pand van het succesvolle kunstenaarscollectief SMIB, vlak achter winkelcentrum Reigersbos. Hij leunt achterover in zijn stoel, steekt een geurhoutje aan en zet zijn zonnebril op. Als er een journalist langskomt, is hij incognito. Zijn schrijversnaam betekent in het Smibanees ‘soort of type man’ en dat is wat hij wil zijn. Niemand in het bijzonder, oftewel: wat ik doe, kan iedereen bereiken. Om anderen daarbij te helpen, heeft hij zijn eigen academie opgezet, de Smibanese University, en schrijft hij boeken. ‘SMIB’, een omdraaiing van ‘Bims’, het koosnaampje voor de Bijlmer, staat ook op zijn wijsvinger getatoeëerd. Het betekent dat hij lid is van de populaire ‘SMIB squad’, maar het is meer dan dat: het is een levensfilosofie. Zijn positie als rolmodel wil hij inzetten om jongeren uit de Bijlmer een perspectief te bieden.

In het Smibanese woordenboek 2.0 laat je zien dat je een groot talent hebt voor taal. Was je al van jongs af aan met taal bezig?

‘Nee, ik las nooit vroeger. Stilzitten was niet echt mijn ding. Ik speelde liever buiten. Ik herinner me dat mijn moeder me

een keer naar de bibliotheek stuurde met de opdracht: kom thuis met een boek! Na lang zoeken vond ik er een over Grace O’Malley, de vrouwelijke piraat. Ik heb het nooit uitgelezen en ook niet teruggebracht. [lachend] De boete werd te hoog. Dat ik taal interessant vond, ontdekte ik door voetbal. Ik luisterde naar de woorden die verslaggevers kozen, zoals “feilloos” of “finaal”, en ging hun betekenis checken. Later raakte ik geïnteresseerd in *De Wereld Draait Door* en de snelle taal van Matthijs van Nieuwkerk. Toen ik een jaar of zestien was, begon ik te lezen – met Google ernaast. Dat doe ik nog steeds. Als ik de precieze betekenis van een woord wil weten, zoek ik het op.’

Ben je opgegroeid met verhalen?

‘Een echte voorlees- of verteltraditie was er thuis niet. Mijn ouders zijn allebei Surinaams, maar spraken met ons altijd Nederlands. Als mijn vader aangeschoten van een feestje thuiskwam, kwamen er wel verhalen boven tafel. Hij was makelaar en kon het Jordanees accent perfect nadoen. Maar de verhalen die mij hebben gevormd in mijn jeugd kwamen allemaal uit tekenfilms: *Dragon Ball*, *Pokémon*, *Yu-Gi-Joh!*. Alles moest snel en dynamisch zijn. Later begon ik te gamen en speelde ik *Zelda*, *Spyro*, *Final Destination*. Ik was helemaal gek van FIFA. Mijn hele leven bestond uit voetbal.’

Wanneer begon je met schrijven?

‘Best laat, pas na mijn twintigste. Op school had ik wel altijd plezier in het schrijven van werkstukken. Daar kreeg ik vaak complimenten voor, al was de research meestal niet voldoende

Soortkill (1993) raakte in 2014 betrokken bij de oprichting van SMIB, het collectief van onder anderen rappers Ray Fuego, GRGY en KC. SMIB heeft een eigen kledinglijn die zeer geliefd is, organiseert festivals, exposities en meer. Soortkill studeerde een jaar journalistiek aan de Hogeschool in Utrecht en publiceerde in 2017 de eerste editie van zijn Smibanese woordenboek in eigen beheer – een humoristisch naslagwerk van het creatieve Bijlmerdialect met woorden uit het Nederlands, Engels, Papiamentu, Sranantongo (Surinaams), Turks en Arabisch. In 2019 verscheen een herziene editie bij uitgeverij Pluim. Vanuit de Smibanese University organiseert Soortkill colleges in de Openbare Bibliotheek Amsterdam. In samenwerking met de OBA stelde hij ook een eigen collectie samen, de Smibibliotheek, die onlangs werd gelanceerd in de bibliotheek aan het Bijlmerplein. smibanese.org

FOTO ANNEMARIE TERMELL

het anders kan'

de. Toen ik mijn eerste vriendin kreeg, merkte ik dat als we ruzie hadden en ik mijn gevoelens ging opschrijven, ik me veel beter kon uitdrukken. Toen ik journalistiek ging studeren, begon het schrijven pas echt. Toch ben ik met die opleiding gestopt, want het was niet helemaal wat ik wilde. Je moest daar zoveel andere dingen doen dan schrijven. En ik leerde niet om te schrijven zoals ik wilde, het was te zakelijk.'

Wanneer ben je aan het Smibanese woordenboek begonnen?

'Toen ik stopte met mijn studie wilde ik schrijver worden. Ik heb een woordenboek aangeschaft, las *Het geheim van de schrijver* van Renate Dorrestein om te ontdekken hoe dat moest. Zij schreef: je moet heel dicht bij jezelf blijven. Dat opende mijn ogen. In mijn *natural* habitat spreek ik geen gewoon Nederlands, maar altijd straattaal. Dat is wie ik echt ben. Dus ik dacht: dan moet ik ook in mijn eigen taal schrijven. Op een dag werd ik wakker met het idee: ik ga gewoon zélf een woordenboek maken. Tegen jongeren wordt vaak neerbuigend over straattaal gedaan, maar het is net als iedere andere taal een medium, een manier om te communiceren. Daarom wilde ik het documenteren, zodat er een fundament is waarop mensen kunnen verder bouwen. En zodat anderen mijn volgende boeken kunnen lezen, want die ga ik ook schrijven in het Smibanees.'

Waar gaat je volgende boek over?

'Over Smibologie. Het wordt een soort zelfhulpboek. Ik schrijf het voor de jongeren in de Bijlmer, maar ook voor anderen, om uit te leggen wat hier gebeurt. Wat hiphop is, hoe dat is

ontstaan, waarom daar zoveel jongeren in opgaan. Met dit boek wil ik jongeren die vastlopen handvatten geven om hun eigen leven te gaan inrichten. Door het te schrijven in straattaal maak ik het laagdrempelig. Het boek bevat een complete ideologie. Wanneer het er is, wordt het wel duidelijk.'

Hebben jongeren een ideologie nodig?

'Ja, heel hard. Weet je, ik ben opgegroeid in Sloten, Amsterdam-West. Toen ik negen was, gingen mijn ouders scheiden en kwam ik terecht in Gein. Als buitenstaander keek ik anders naar Zuidoost. Ik zag wat er mis was in deze buurt, al kon ik dat toen nog niet benoemen. Het probleem is: als je hier woont, zijn sociale misstanden jouw norm. Dan denk je dat het normaal is. De meeste jongeren hier hebben weinig mogelijkheden. Moeder werkt fulltime, vader is niet echt *in the picture*. Jij wordt al snel de persoon die op je broertje en zusje moet passen. Als je vastloopt op school, lijkt de criminaliteit een makkelijke oplossing.'

Heb je dat zelf ook zo ervaren?

'Mijn thuissituatie was beter. Ik had veel familie, kreeg een stiefvader en stiefmoeder, groeide op in twee liefdevolle gezinnen. Maar op school ben ik vastgelopen. Ik kreeg een vmbo-kaderadvies, net als iedereen in de klas, terwijl mijn vader, ooms en tantes allemaal gymnasium hebben gedaan. Tot mijn zeventiende dacht ik: ik ben gewoon dom. School interesseerde me niet, ik kon me niet concentreren. Pas toen ik was gestopt met journalistiek, besepte ik dat ik ook mezelf kon ontwikkelen. Ik maakte een eigen studieschema, kocht de boeken die ik zelf wilde lezen, zocht documentaires op en begon.'

Hoe komt het dat zoveel jongeren in deze buurt vastlopen?

'Ik heb daar veel over nagedacht. Je moet het zo zien, denk ik. Er wonen hier voornamelijk migranten. Het idee van immigratie is dat je een nieuwe cultuur binnenstapt, zodanig dat je die nieuwe cultuur onder de knie krijgt zodat je kunt functioneren binnen de maatschappij. Dat betekent vaak dat je een deel van jezelf in de koelkast zet. Dat vervreemdt. Veel jongeren in Zuidoost hebben een gebrek aan zelfkennis. Ze missen connectie met hun *heritage*, dat waar ze vandaan komen. Als dat niet op orde is en je daar geen connectie mee hebt, heb je weinig zelfkennis. Ik probeer jongeren een nieuwe manier van leven te laten zien, waarin beide culturen samenkomen. Hoe beter je jezelf en je achtergrond kent, hoe makkelijker je met jezelf kunt omgaan. En als je niet binnen het schoolsysteem slaagt, heb je niet per se gefaald. Je kunt ook jezelf gaan ontwikkelen.' ●●●

Lezen voor een betere wereld

ONDERDRUKKING EN EMPATHIE – Arts en oprichter van *Women on Waves* Rebecca Gomperts is door het Amerikaanse blad *Time* opgenomen in de lijst van invloedrijkste mensen van 2020. Minder bekend is dat de abortusactivist ook kunst- en literatuurliefebber is. Ze volgde een studie aan de Rietveld-Academie en schreef een roman. ‘Kunstenaars en schrijvers verbreden onze horizon.’

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Sinds lange tijd lees ik weer een roman, *De jacht op het verloren schaap* van de Japanse schrijver Haruki Murakami. Het is een beetje een kafkaësk verhaal. Ik vorder langzaam, maar vind het heel fijn om in zo’n totaal andere wereld te worden meegenomen, te ontsnappen aan de werkelijkheid. Dat je op sleeptouw wordt genomen door het leven en de fantasie van een ander en op die manier je blik verruimt, is waarom ik lezen heerlijk vind, en extreem belangrijk. Alternatieve werkelijkheden stimuleren je na te denken over onze eigen wereld. Al is wat je leest niet per se hoe de schrijver het bedoeld heeft. Iedereen interpreteert en visualiseert het verhaal uiteindelijk op zijn eigen manier: hoe verhouden de gebeurtenissen zich tot je eigen leven en dat van de ander? Lezen leidt zo tot empathie en compassie – dat geeft hoop. Helaas is het meeste wat ik lees werkgerelateerd: protocollen, dossiers... De vrijheid om me volledig over te kunnen geven aan lezen en schrijven mis ik ontzettend.’

Behalve een lezer ben je ook een schrijver?

‘In 1999 verscheen mijn boek *Zeedrift*, een beetje een fantasie verhaal over een studente die een zeereis maakt met

een stel zonderlinge bemanningsleden. Daarna heb ik nog een keer een essay gepubliceerd, over de zee in de literatuur; over boeken als *The Shipping News* van Annie Proulx bijvoorbeeld, schitterend geschreven, en het werk van Joseph Conrad en de gedichten van Slauerhoff. Niet dat ik een poëzielezer ben – poëzie vind ik vaak abstract en daar heb ik het geduld niet voor – maar Slauerhoff vind ik mooi: zijn gedichten zijn verhalend en de zee zit erin. Dat hij medicijnen heeft gestudeerd en later als scheepsarts heeft gewerkt, sprak mij toen ook aan: ik ben opgegroeid in Vlissingen en houd van de zee; na mijn geneeskundestudie ben ik een tijdje arts-matros op de Rainbow Warrior II geweest, het schip van Greenpeace. Maar sinds dat essay heeft het leven mij overgenomen. Ik heb wel allerlei manuscripten liggen, maar die heb ik nooit afgemaakt. Ik hoop het schrijven nog eens op te pakken, want ik heb best verhalen die betekenisvol zijn om verteld te worden – al ben ik, denk ik, geen goede schrijver.’

Wat maakt een schrijver dan een goede schrijver?

‘De boeken die mij raken, hebben in ieder geval een zekere mate van engagement. Maar de kunst van het vertellen vind ik minstens zo belangrijk. Als je door het schrijven zelf, vanuit de taal, iets teweeg weet te brengen, dan ben je voor mij een groot schrijver. Annie Proulx dus, die kan dat. Maar ik las dit jaar ook *The Bluest Eye*, het debuut van Toni Morrison – zij kan onvoorstelbaar mooi en subtiel schrijven. Het is maar een dun boekje, een klein verhaal dat zich afspeelt in 1941 en wordt verteld vanuit het perspectief van een meisje en hoe zij lelijk wordt gevonden om haar donkere huid. Zonder dat Morrison het onrecht ergens expliciet benoemt, maakt ze

Geboren Paramaribo, Suriname, 1966 | 1993, Rietveld Academie | 1994, Geneeskunde, UVA | 1996-2003, Abortusarts | 1997-1999, Arts-matroos, Rainbow Warrior II (Greenpeace) | 1999, Oprichting Women on Waves | 2001, De Women on Waves-abortusboot vaart eerste keer uit, naar Ierland | 2005, Oprichting Women on Web | 2018, Oprichting Aid Acces | Onderscheidingen: 2002, Women Making History Award (Planned Parenthood of New York City), Clara Meijer-Wichman Penning (Liga voor de rechten van de Mens); 2007 Global Women's Rights Awards (Feminist Majority Foundation); 2015, Els Borst oeuvrepreijs; 2020, Door *Time* uitgeroepen tot een van de invloedrijkste mensen

invoelbaar wat racisme bij een kind doet, wat er dan binnen-in gebeurt. Het onderwerp is heel urgent, maar de kracht van dit boekje zit 'm in de taal, die maakt het verhaal. Iedereen zou het moeten lezen. Racisme, net als het verbod op abortus, gaat over een fundamenteel sociaal onrecht. Als je *The Bluest Eye* leest, leer je wat empathie is, compassie. Dan begrijp je dat als je zelf niet zwart bent, kind bent, vrouw bent, je eigenlijk – mag ik dat zo zeggen? – je mond moet houden. Racisme en abortus gaan niet over wat je er onder het mom van vrijheid van meningsuiting wel of niet van vindt, maar over geïnstitutionaliseerd onrecht.'

Is er een vergelijkbaar boek over vrouwenonderdrukking en abortus?

'Dan noem ik *The Handmaid's Tale* van Margaret Atwood, dat heb ik ook dit jaar gelezen – echt een goed boek. Het is een dystopie, maar de samenleving die zij beschrijft waarin alle vrouwenrechten zijn teruggedraaid en vrouwen zijn gereduceerd tot dienstmaagd om als onderdeel van een machts-systeem onder druk kinderen te baren, is helaas niet moeilijk voorstelbaar. Het is ook niet toevallig dat de rode gewaden en witte kappen van de vrouwen uit de serie, gebaseerd op het boek, wereldwijd worden gedragen tijdens protesten tegen het inperken van het recht op abortus.'

Waar komt jouw activistische inborst eigenlijk vandaan?

'Toen ik dertien, veertien jaar was, werd ik gegrepen door de dagboeken van Che Guevara [*Op de motor door Latijns-*

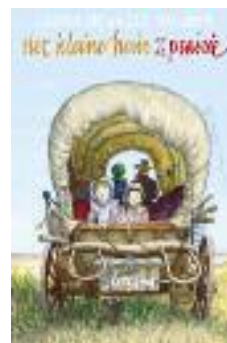
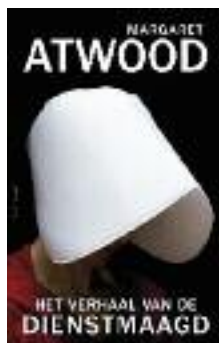
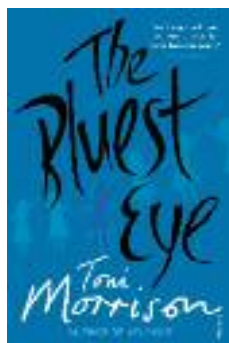
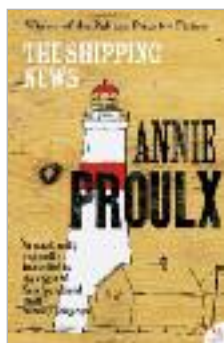
Amerika; De Afrikaanse droom en Boliviaans dagboek, red.]. Behalve dat ze mooi geschreven zijn, sprak zijn strijd tegen de sociale ongelijkheid die hij tijdens zijn reizen tegenkwam, enorm tot mijn verbeelding. Ik heb dat lang niet zo durven zeggen, dat die dagboeken een inspiratiebron voor mij zijn geweest: Che Guevara was niet zo'n fijn mens, en niet leuk voor vrouwen, maar zijn sociaal-maatschappelijk engagement heeft mij wel beïnvloed, ja, en hij was, net als ik, afgestudeerd arts. Dit kan natuurlijk allemaal ook een reconstructie achteraf zijn. Op zich sta ik wat wantrouwig tegenover het fenomeen "beslissende boek". Het is uiteindelijk maar toeval dat ik die dagboeken toen uit de kast van mijn ouders heb gepakt.'

In je ouderlijk gezin was er een leescultuur?

'Mijn ouders hadden boekenkasten vol en we waren lid van de bibliotheek. Ik kon alles lezen wat ik wilde. Toen ik een jaar of tien was smulde ik van *Het kleine huis op de prairie*, van Laura Ingalls Wilder; niet van de tv-serie want die is tuttig, maar van de boeken: echte pioniersverhalen over een voor die tijd vrijgevochten vrouw. Ik las meer van die romantische avonturenverhalen die zich in verre landen afspeelden: *De gouden daken van Lasha* van Federica de Cesco herinner ik mij. En wat nu ook weer bovenkomt: de verhalen van Thea Beckman en Jules Vernes. Meestal zorgde mijn moeder voor de boeken in huis. Het enige boek dat ik van mijn vader heb gekregen is *Alleen op de wereld* van Hector Malot. De reden weet ik eigenlijk niet. Hij was werkbouwkundig ingenieur en is geboren en getogen in Suriname; ik vermoed dat hij het zelf in zijn jeugd heeft gelezen en met mij wilde delen.'

Welk boek wil je per se ooit nog eens lezen?

'Ik denk niet dat het er ooit van komt, maar ik zou heel graag een keer *Capital in the Twenty-First Century* van Thomas Piketty willen lezen. Ik ben nieuwsgierig naar zijn verhaal over hoe we het tij van het kapitaal, en de grote sociale ongelijkheid die er is, kunnen keren. Het lezen van Piketty's boek zie ik als een kleine daad van verzet.' ●●●

'VERBEELDING IS ALS EEN WILD DIER'

VAN IDEE NAAR WERKELIJKHEID – Als kind was de Antwerpse tekenaar Peter Van den Ende al geïntrigeerd door *20.000 mijlen onder zee* van Jules Verne. Het inspireerde hem tot het maken van *Zwerveling*, een prentenboek over een adembenemende reis van een papieren bootje over de wereldzeeën. Dit jaar won hij er een Zilveren Penseel mee. 'Ik hoop dat lezers zich laten verwonderen.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het gebeurde in het mangrovebos van de Kaaimaneilanden dat bioloogstudent Peter van den Ende besloot om tekenaar te worden. 'Ik werkte als natuurgids en snorkelde er rond koraalriffen of door de mangroven, een fascinerend stuk natuur. Stel het je voor als een bos op stelten in troebel zeewater, dat het licht zo mooi weerkaatst. Tussen de wortels kom je allerlei vreemde dieren en planten tegen, zoals algen, zee-grassen, sponzen, anemonen en zeehazen – gigantisch grote zeeslakken waarmee je een heel A4'tje kunt vullen. Het was een bijna buitenaardse ervaring, je kreeg er het gevoel of je een andere planeet aan het exploreren was.'

Portfolio

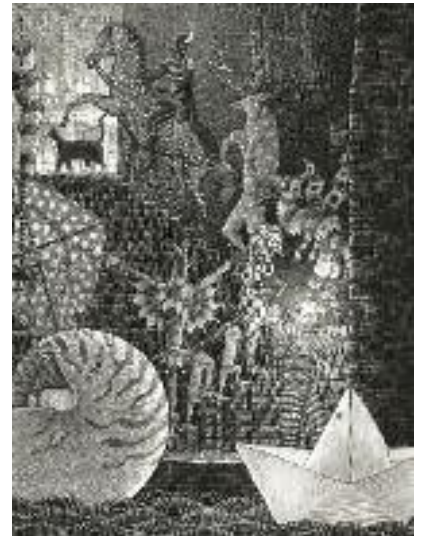
Van den Ende zegde zijn baan op, keerde terug naar België en maakte met zijn portfolio een rondgang langs kinderboekenuitgevers. Nadat hij een contract had versierd bij Querido verhuisde hij naar een kamer in Antwerpen, waar hij twee jaar lang onafgebroken werkte aan *Zwerveling*, zijn eerste boek. 'Het is een tijdelijke ruimte. Ik heb nooit de moeite genomen om het te herinrichten,' zegt hij terwijl hij om zich heen kijkt. 'Zelfs de schilderijtjes aan de muur zijn niet van mij.' Van den Ende besteedt al zijn tijd aan tekenen en gebruikt zijn spaargeld om niet erbij te hoeven werken. 'Als je ergens goed in wilt worden, moet je één ster volgen, dat geloof ik sterk. Soms denk ik terug aan mijn tijd op de Kaaimaneilanden en denk ik: het was de leukste job ooit, wat doe ik hier? Maar ik heb geen spijt. Ik zit dan wel de hele dag tussen vier muren fijne streepjes te arceren, maar als een tekening af is, geeft dat een enorme voldoening.'

Inspiratie

De reuzeninktvis in *Zwerveling* refereert rechtstreeks aan *20.000 mijlen onder zee*. 'De pioniersdrift in Vernes boeken en ook de gravures vind ik fantastisch.' Gevraagd naar andere inspiratiebronnen noemt hij regisseur Terry Gilliam. 'Ik zie het zo: verbeelding is als een wild dier. Je kunt het temmen of vrij laten rondlopen. Gilliam gebruikt een speelse verbeelding met een ernstige symboliek en laat die vrij rondlopen. Daar houd ik erg van.' Alles wat Van den Ende tekent, is bovendien nauw verbonden met de klassieke muziek die hij draait. 'Als zesjarige kreeg ik de Dinsey-film *Fantasia* voor kerstmis. Toen besepte ik wat muziek kan doen: verhalen vertellen. Het is een sleutel tot de verbeeldingskracht.'

Donkere randjes

Momenteel werkt hij aan een groot nieuw project, ditmaal in kleur. Fantasturian, het personage uit *Zwerveling* dat het bootje vouwt en te water laat, wordt de hoofdpersoon. 'Ik bedacht hem rond mijn twintigste en heb een bijzonder sterke relatie met hem. Dit boek zal gaan over de onnipotentie van de verbeelding, over een idee dat zich een weg probeert te banen naar de werkelijkheid.' Even valt er een stilte. 'Allée, da's goed gezegd, toch? Ge hebt een idee in uw kop en dat zoekt een weg en manifesteert zich. In dit nieuwe boek schurkt het meer tegen het randje; Fantasturian haalt ook kattenkwaad uit. Dat vind ik zo leuk aan hem, het is een rond personage met verschillende kanten.' ●●●

Uit: *Zwerveling*

Uit: *Het hele leven*

Peter van den Ende (Antwerpen, 1985) studeerde biologie aan de Universiteit van Antwerpen en werkte daarna op de Kaaimaneilanden als natuurgids. In 2019 debuteerde hij met *Zwerveling* bij Querido; een woordeloos prentenboek over een klein papieren bootje dat dat een bijzondere zeereis maakt. Het werd aangekocht door uitgevers in de VS, Engeland, Frankrijk, Duitsland en Spanje, werd genomineerd voor de Woutertje Pieterse Prijs en won dit jaar een Zilveren Penseel. Afgelopen najaar verscheen *Het hele leven*, een bundeling van *De Schepping*, *Het Paradijs* en *De Hemel* van Bart Moeyaert in een editie voor volwassenen, met tekeningen van zijn hand.

De mediatheek van het Martinuscollege

'LEERLINGEN ZIJN GEVOELIG VOOR KWALITEIT'

ZORG VOOR SFEER EN COLLECTIE – Met het leesplezier van Nederlandse middelbare scholieren is het niet best gesteld, zo weten we uit cijfers. Dat is alarmerend, maar er is wel degelijk iets aan te doen. Scholen die investeren in hun leesomgeving en boeken actief bij leerlingen promoten, oogsten daarmee succes. 'Laten zien waar ze uit kunnen kiezen, dat is zo belangrijk,' weet mediathecaris Manon Peet. Daarom gaat zij regelmatig met haar boekenkoffer de klassen rond.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het is gezellig druk in de mediatheek van het Veluws College in Apeldoorn op een donderdagochtend in november. Madeline en Isa (beiden veertien) komen er graag en vertellen over hun leesvoorziening, die is genomineerd voor de Nationale Mediathèque Trofee (NMT). 'Onze school is een echte leesschool,' vindt Madeline. 'De helft van onze klas vindt lezen leuk, dat is hier heel normaal. Ook als je lezen niet leuk vindt, dan wordt ervoor gezorgd dat je het toch met plezier gaat doen.' Een van de aanjagers van het leesplezier is Manon Peet, de mediathecaris van deze school. Al dertien jaar zorgt ze ervoor dat de boekencollectie op orde is en laat ze leerlingen zien wat voor moois er schuilgaat achter al die ruggen in de kast. Regelmatig vult ze haar boekenkoffer en trekt ze de klas in. Isa: 'Mevrouw Peet kan heel enthousiast vertellen. Na afloop kun je de boeken gelijk uit de koffer meenemen. Ze verlaagt de drempel die wij soms hebben om te gaan lezen, want we hebben er echt niet altijd zin in.'

Overlegtrap

Vier jaar geleden verhuisde de mediatheek van het Veluws College naar de kelder om ruimte te maken voor het Technasium. Het is jammer om uit 'de loop' van de leerlingstroom te zijn, vindt Manon Peet, maar de nieuwe plek is wel veel rustiger. 'Je bent echt even weg uit de drukte van de school.' Een flinke plus is dat de mediatheek helemaal naar wens is verbouwd. Het is een frisse, functionele ruimte geworden, mooi ingericht met zo'n zestig werk- en loungeplekken waar leerlingen kunnen overleggen, lezen en studeren. Eyecatchers zijn een rode 'overlegtrap' en vier oranje banken in coupé-opstelling, waarin je je met een klein gezelschap kunt terugtrekken. Door grote ramen over de gehele lengte van de verdieping valt veel licht naar binnen, er is uitzicht op gras en bomen. 'Deze ruimte geeft me een fijn gevoel,' zegt Madeline. 'De sfeer is hier zo dat je zin krijgt om te lezen en vanzelf een boek uit de kast pakt.'

Verbindende schakel

Ook het Martinuscollege in Grootebroek, eveneens genomineerd voor de NMT, heeft een bevlogen mediathecaris, voor wie er alles aan gelegen is om haar school aan het lezen te houden. Samen met collega Anita Bosgoed en een team van elf vrijwilligers zorgt Linda Visser ervoor dat de mediatheek een verbindende schakel blijft binnen deze grote scholengemeenschap. Dat betekent: contact houden met leerlingen van alle leerjaren, regelmatig overleg voeren met de secties over de aanschaf van boeken en het organiseren van activiteiten, het rondleiden van nieuwe docenten en – heel belangrijk – ervoor zorgen dat de ruimte er altijd tiptop uitziet. Visser wijst op de vazen met verse bloemen, de slingers met boekenkaften, de tijdschriften die vrolijk aan het plafond bungelen. 'Het is belangrijk dat leerlingen hier graag komen, dat ligt aan de

Het Veluws College

Het Maaswaal College

basis van het leesplezier. Een plezierige omgeving waar je vriendelijk wordt benaderd, daar kom je verder mee.'

Goed gesorteerd

Met 26.000 uitleningen per jaar op een populatie van zo'n 1.800 leerlingen wordt er op het Martinuscollege inderdaad flink gelezen. De collectie is goed gesorteerd (16.500 exemplaren) en heeft voor lezers van vmbo-basisberoepsgerichte leerweg tot en met vwo van alles in huis. Er staan makkelijk leesbare boeken voor brugklassers, er zijn kasten voor young-adultboeken, en op de afdeling Nederlandse literatuur kun je terecht voor Middelnederlandse werken, maar ook voor Maria Dermoût en Hanna Bervoets. De collectie is duidelijk met liefde samengesteld. Als het budget het zou toelaten, zou Visser het aanbod voor de eerstejaars nog eens flink willen uitbreiden. 'Het is zo belangrijk dat je op school een goede start hebt met lezen.'

Leerlab

Bart Vervaecke, mediathecaris van het Maaswaal College in Wijchen, de derde kandidaat die kans maakt op de Trofee, weet daar alles van. In zijn mediatheek heeft *Het leven van een loser* zelfs een eigen uitstallkast om leerlingen te lokken. 'Onze ervaring is dat brugklassers met veel plezier lezen. De start gaat primadeluxe, maar als je niet oppast begint het leesplezier te slijten en krijg je een waterscheiding tussen lezers en niet-lezers.' Dus helpt het als de school het goede voorbeeld geeft. Vervaecke is de trotse beheerder van een gloednieuwe lees- en studievoorziening, waarvoor onlangs een hele vleugel van de school is geruimd. Het 'Leerlab', dat is ontworpen door architect Gertjan Besselsen, bestaat uit twee gedeelten: een zone waar overlegd en gepraat mag worden en een stiltezone. Het is een jaloersmakend ontwerp met veel afwisseling. Langs de muren zijn stiltecabines, in het midden is een huiskamerhoek met kleurige fauteuils, bij de entree zijn hoge en lage tafels en overlegplekken, de boekenkastmeubels zijn voorzien van krijtbord.

Op reis

Het Leerlab heeft leuke details, zoals een kast met bordspellen die leerlingen kunnen lenen om tijdens een tussenuur in de aula te spelen. Bart Vervaecke: 'Er kan hier veel, het mag hier bruisen van het leven, er mogen spelletjes worden gespeeld en er mag gelachen worden.' Vervaecke is blij met de keuze van de directie om de mediatheek prioriteit te geven. 'Ik hoor soms zulke treurige verhalen van collega's. Ik hoop dat meer scholen de stap zetten om te investeren in hun mediatheek. Scheep leerlingen nooit af met tweedehands of oud, ze zijn gevoelig voor kwaliteit. Schaf mooie boeken aan en zorg dat de collectie er aantrekkelijk uitziet. Plezier is een ontzettend belangrijke randvoorwaarde om kinderen aan het lezen te krijgen. Ieder kind dat de kans krijgt om in zijn fantasie op reis te gaan door het lezen van een boek, is winst.' ●●● [lezen.nl](https://www.lezen.nl)

De Nationale Mediatheek Trofee 2020

De Nationale Mediatheek Trofee (NMT) is een tweejaarlijkse prijs die wordt uitgereikt aan de beste leesomgeving in het voortgezet onderwijs. De winnaars werden op 24 november j.l. online bekendgemaakt door Alex Boogers tijdens de digitale Dag van het Literatuuronderwijs. De prijs, bestaande uit een boekenpakket ter waarde van duizend euro en een trofee, ging naar het Maaswaal College in Wijchen vanwege het bijzondere multifunctionele Leerlab, dat als inspiratie kan dienen voor andere middelbare scholen. De tweede prijs, een cheque ter waarde van zeventhonderdvijftig euro voor het nog verder ontwikkelen van de leesomgeving, ging naar het Martinuscollege in Grootebroek, waar leesbevordering hoog op de agenda staat. De derde prijs, een interieuradvies ter waarde van vijfhonderd euro is in ontvangst genomen door het Veluws College in Apeldoorn. De NMT is een initiatief van Stichting Lezen en Passionate Bulkboek. De volgende editie vindt plaats in schooljaar 2021-2022.

[nationalemediatheektrofee.nl](https://www.nationalemediatheektrofee.nl)

UIT EEN SCHRIJVERSLEVEN

FOTO NIENKE ELENBAAS

Tamara Bos

8-12-2020. De lichtjes van de kerstboom doen de twee Gouden Kalveren op de piano blinken. Het nieuwste en meest glimmende beeld kreeg ik voor het scenario van *Kapsalon Romy*. Een geweldige prijs, helemaal als je bedenkt wat hier allemaal aan voorafging...

7-10-2005. Het scenario voor *Het paard van Sinterklaas* wordt beloond met een Gouden Kalf en een geldbedrag om een nieuw plan te ontwikkelen. Ik heb meteen een idee. Ik wil iets doen met een jeugdervaring, met een dementerende oma en een meisje. Maar... *Het paard van Sinterklaas* is zo'n succes dat er om een deel twee wordt gesmeekt. Aangezien hoofdrolspeelster Ebbie Tam gewoon doorgroeit, heeft dat voorrang. Ook ander werk dringt zich op, de kinderen moeten naar school, een huwelijks crisis getemd en in 2010 buig ik me voor het eerst echt over *Kapsalon Romy*. Er zit een kapsalon bij mij in de buurt waar elke dag na school een kleindochter binnenkomt en het lijkt het me leuk om van mijn filmoma een kapster te maken. Zo bouw ik een verhaal geïnspireerd op mijn eigen ietwat strenge oma die zich – toen ze ouder werd en minder helder in haar hoofd – op een andere manier opende. Mijn moeder vond het moeilijk haar moeder zo te zien veranderen, voor mij als kleinkind was het anders. Natuurlijk is Alzheimer een rotziekte, maar het kan ook iets brengen en in ons geval was het connectie. Dat wil ik vertellen.

2011-2015. Ik werk van tijd tot aan het script, denk even dat het een film voor volwassenen moet zijn, over drie generaties vrouwen, maar kom terug bij mijn eerste idee: een verhaal over een dementerende oma verteld vanuit het perspectief van een kind. Als het script eindelijk af is, lukt het financieren niet. Dan schrijf ik wel een boek!

7-10-2016. De feestelijke presentatie van het boek *Kapsalon Romy* vindt plaats in mijn eigen boekhandel Los in mijn woonplaats Bussum.

10-10-2016. Ik begin aan de tiende versie van het script en in de zomer van 2017 komt het verlossende bericht: de film wordt gesteund door het Nederlands Filmfonds; ook de AVROTROS en de NDR zijn inmiddels aan boord. We gaan hem maken!

29-09-2019. In de stadsschouwburg van Utrecht gaat de film in première. Gedurende de draaiperiode zijn we heel hecht geworden en deze dag is één groot feest.

02-10-2020. Onze film is genomineerd voor vijf Kalveren. De rest is geschiedenis!

Tamara Bos

Tamara Bos is scenarist en kinderboekenschrijver. Naast het schrijven van haar eigen scripts maakt zij bewerkingen van beroemde kinderboeken. Haar werk is veelvuldig bekroond, met onder andere Gouden Kalveren voor de films *Minoes* en *Het Paard van Sinterklaas*, en de Cinekid Award 2012 voor *Brammetje Baas*. Ook won ze twee keer de LIRA scenarioprijs; in 1999 voor *Dag juf, tot morgen* en in 2011 voor de televisieserie *Annie M.G.* Tamara is behalve scenarist ook als creative producer betrokken bij producties van filmproducent BosBros.